

MASEHET SUKA
PEREK 1:
SUKA ŞEİ GEVOA

Masehet Suka

Yaprak 2 Mişnaların derleyicisi Rabi Yeuda A-Nasi, *masehet*lerin sıralamasını da belirlemiştir. Acaba sizce *Masehet Suka*'yı neden *Masehet Yoma*'dan sonraya yerleştirmiştir? Evet bildiniz! Çünkü Sukot bayramı, Yom Akipurim'den hemen sonraya rastlar (*Tosafot Yom Tov*).

Masehet Suka'da, Sukot bayramına özgü *mitsvalar* hakkında bilgi almaktayız. Örneğin kullanıma uygun (*keşera*) bir *suka* nasıl inşa edilir? *Kaşer etrog* nasıldır? Hangi *lulav* *kaşer*dir? Ve bunlar gibi daha birçok kural.

Onur Bulutlarını Hatırlamak: Genellikle bir *mitsva* yerine getirilirken insanın aklında tutması gereken özel düşünce ve niyetler pek yoktur. Örneğin kapıya *mezua* taktığımız zaman, yalnızca *mezua mitsvasını* yapmaya niyetlenmemiz yeterlidir.

Suka mitsvasında ise özel bir durum söz konusudur. Bu *mitsvayı* yerine getirdiğimiz zaman, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın bize bu *mitsvayı* neden verdiğini hatırlamamız gerekir.

Tora bunu açıklamaktadır: “Yedi gün boyunca çardaklarda (*sukalarda*) yaşayacaksınız... Bu sayede [tüm] nesilleriniz, Bene-Yisrael'i, Mısır Ülkesi'nden çıkardığım zaman çardaklarda yaşattığımı bileceklerdir” (Vayikra 23:42-43).

Bene-Yisrael Mısır'dan çıktıkları zaman, A-Şem onları çeşitli dış tehlikelerden koruma amacıyla her yönden ‘Onur Bulutları’ ile sarmıştır. İşte, Kutsal ve Mübarek Tanrı o harika mucizeleri hatırlamamız için *sukada* oturmamızı ve Onur Bulutlarını hatırlayıp düşünmemizi emretmiştir (*Tur Şulhan Aruh* ve *Mişna Berura* 625).

Yapılabilecek En Küçük Sukanın Boyu Nedir?

Yaprak 3 *Masehet Suka*'nın ilk yapraklarında *sukanın* ne büyüklükte olması gerektiğini öğreniyoruz. Acaba çok yüksek veya çok alçak bir *suka* da yapılabilir mi? İçine zar zor girilebilecek kadar küçük bir *suka* yapmak mümkün müdür? *Sukanın* kaç tane duvarı olmalıdır? Bir veya iki duvar yeterli midir, yoksa üç veya dört mü olmalıdır?

İşte size önemli bir *alaha*: Herkes bir odanın girişine *mezua* takmak gerektiğini bilir. Ama eğer bir oda 4 *ama* x 4 *amadan* (farklı görüşlere göre yaklaşık 2 x 2 m. veya 2,40 x 2,40 m.) küçükse, o zaman *mezuzadan* muaftır.

Acaba *sukanın* da mı 4 *ama* x 4 *ama* ebadında olması gerekir? Hayır! Bir *suka* bundan çok daha küçük boyutlarda bile yapılabilir. Yapılabilecek en küçük *sukanın* boyutları 7 *tefah* x 7 *tefahtır* (yaklaşık 70 x 70 cm.). Böyle bir *suka* bir insanın ve küçük bir masanın girebileceği boyuttadır.

Kimin Huzurunda Durduğunu Bil (devam)

Saygın komutan *hasid*in sözlerini dinlemeyi kabul etti. Ve şöyle dedi *hasid*:

“Kendinizi biran için, kralın karşısında dururken hayal edin. Majesteleriyle yüz yüze konuşmaya nail olmuştunuz. Büyük bir heyecan, ama aynı zamanda tedirginlik ve endişeyle, ağzınızdan çıkardığınız her sözcüğü birkaç kez düşünüyorsunuz. Birden bire bir dostunuz yaklaşıp sizi

selamlıyor. Acaba dikkatinizi ona yöneltir miydiniz?”

“Tabii ki hayır!” diye cevap verdi komutan kendinden emin bir şekilde.

“Peki, benden beklediğiniz gibi, dostunuzun sadece selamına cevap verirsiniz, hatta sadece başınızı sallarsanız, size ne yaparlar?” diye devam etti *hasid* soru sormaya.

Hahamlarımızdan

MAASELER

Devamı
89'da

En Yüksek Suka

Yaprak

4

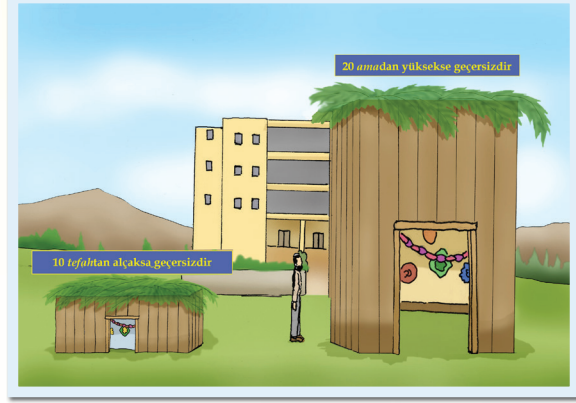
Bu yaprakta *sukayı* ne kadar yüksek yapmak gerektiğini öğreneceğiz. *Sukanın* ne aşırı yüksek ne de aşırı alçak olması gerekir.

Sukanın, toprakla bağlantısı kesilmiş bitkilerle yapılan üst örtüsüne “*sebah*” adı verilir. *Mişna*, *sebahı* yirmi *amadan* (yaklaşık 10 m.; dört katlı bir bina kadar) daha yüksek olan bir *sukanın* “*pesula*” (geçersiz) olduğunu söylemektedir.

Neden? Raba bunu *Gemara*’da şöyle açıklamaktadır: Böyle bir *sukada* oturan kişi, çok yüksekte olan *sebahı* normal görüş hizasından görmediği için, *sukada* oturduğunu hiç hissetmeyecektir bile.

Gereğinden daha yüksek bir *suka* yapmış bir kişi ne yapmalıdır? Acaba *sukayı* bütünüyle söküp yeniden mi inşa etmelidir?! *Gemara* bunun basit bir çözümü olduğunu söylemektedir. Bu kişi, zemini yükseltme amacıyla *sukanın* içine taşlar veya kum koyup zeminle *sebah* arasındaki mesafeyi yirmi *amadan* az olacak şekilde azaltabilir (bkz. *Şulhan Aruh Orach Hayim* 633:4).

Şimdi de en alçak *suka* ölçülerini öğrenelim. *Gemara*, on *tefahtan* (yaklaşık 1 m.) daha alçak bir *sukanın* “*pesula*” olduğunu öğretmektedir. Peki, gereğinden alçak bir *suka* yapmış bir kişi onu sökmek zorunda mıdır?! *Gemara* böyle biri için de çözüm olduğunu söylemektedir: *Sukanın* içindeki zemini, *sebahla* arasında en az on *tefahtan* mesafe olacak şekilde kazabilir.

Koen Gadol’un Alnındaki Altın Tsits

Yaprak

5

Bu yaprakta Koen Gadol’un alnındaki *tsits* adlı levhayı öğreniyoruz.

Tsits hangi maddeden yapılmıştı ve onu nasıl yapmışlardı?

Bir altın parçası aldılar ve onu neredeyse bir kâğıt yaprağı kadar ince hale getirdiler. Bunun ardından, iki parmak eninde bir şerit hazırladılar. Bu ince levha Koen Gadol’un alnında yer alır ve bir kulaktan diğerine kadar erişirdi.

Tsitsin üzerine iki sözcük kazınmıştı: “*Kodeş L’A-Şem*”. Tanrı’nın İsmi’ni onurlandırma amacıyla, “*Kodeş*” sözcüğünü daha alçağa, “*L’A-Şem*” sözcüğünü ise daha yükseğe kazınmışlardı.

“*Kodeş L’A-Şem*” sözlerinin anlamı nedir? Yisrael halkı “*Kodeş*” yani “kutsal” olarak adlandırılır, çünkü kutsal bir halktır. Ve “*kutsal*” olan Yisrael halkı, daima “*L’A-Şem*”, yani “*A-Şem’e*”, “Tanrı’ya” yaklaşmak ister (*Or A-Hayim A-Kadoş*).

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael’deki Birinci Nesil Amoraim

İlk *Amoraim* neslinde Erets-Yisrael’de yaşamıştır. *Amoraların* ilk nesline mensup Yisrael hahamlarının en büyüklerinden olan Rabi Yeoşua ben Levi onun damadıydı (bkz. sayfa 76).

Sonraki neslin büyüklerinden Bar Kapara, kendi öğrencilerini Rabi Yose ben Patros’tan Tora öğrenmeye gönderirdi.

Tora öğrenimindeki sürekliliği ünlüydü.

Anlatıldığına göre, yas tuttuğu zaman bile kendisini Tora öğreniminden alıkoymamıştı. Her ne kadar bir *avel* (yastaki kişi) için Tora öğrenmek, insana sevinç verdiği için yasaksa da, Rabi Yose ben Patros Tora öğrenimi olmadan var olmayı olanaksız gördüğünden, Tora öğrenimi onun için serbestti.

Rabi Yose ben Patros, Tora’nın pasuklarını açıklayan bir *agada* uzmanı olarak ünlenmiştir.

**Rabi Yose
ben Patros**

Sukanın Duvarları

Yaprak

6

Sukanın duvarlarına “defanot” (tekil: “dofen”) adı verilir. Bu yaprakta defanot hakkında bilgi alıyoruz.

Sukanın duvarları hangi malzemelerden yapılabilir?

Her şeyden yapılabilir. Demirden, tahtadan, plastikten – her şeyden! Ama bir şeye dikkat etmek gerekir: *Sukanın* içinde oturma keyifli olması için, duvarlardan kötü bir koku gelmemelidir (*Rema*).

Sukaya kaç duvar yapmak gerekir?

Hahamlarımız Tora’nın pasuklarından, *sukaya* en az üç *dofen* yapmak gerektiğini öğrenmişlerdir. Yalnızca iki duvarı olan bir *suka* – “*pesula*”dır (geçersiz).

Defanot ne yükseklikte olmalıdır?

En az on *tefah* (yaklaşık 1 m.).

Gemara ilginç bir şey söylemektedir. Yüksek bir *sukası* olan kişi de yalnızca on *tefah* yüksekliğinde duvarlar yapabilir ve duvarların *sehaha* (*sukanın* üst örtüsü) kadar erişmesi şart değildir.

Bu özel *alahayı* Kutsal ve Mübarek Tanrı, Moşe Rabenu’ya Sinay Dağı’nda iletmiştir. Bu *alahaya* göre, duvarlar sanki yukarı doğru çıkmaya devam ediyor ve *sehaha* kadar ulaşıyormuş gibi kabul edilir.

Daire Şeklinde Suka

Yaprak

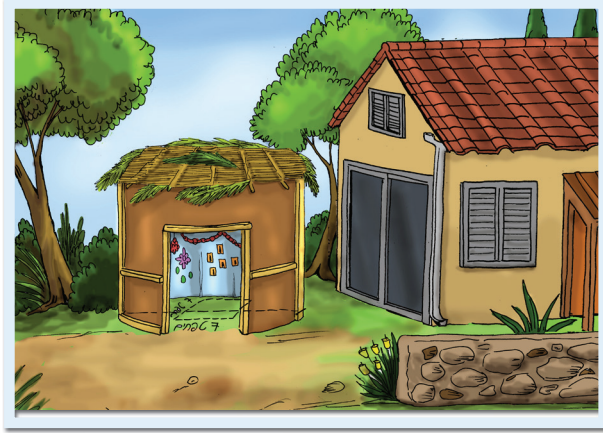
7

Önceki yaprakta *sukaya* en az üç tane duvar (*defanot*) yapmak gerektiğini öğrenmiştik.

Bakalım şu durum için ne diyeceksiniz: Reuven, daire şeklinde bir *suka* inşa etti! Acaba bu *suka* en az üç duvarı varmış gibi kabul edilebilir mi? *Gemara* bunun cevabının “evet” olduğunu söylemektedir! Yuvarlak bir *suka* da “*keşera*”dır (geçerli).

Ama gelin, 3. yaprakta öğrendiğimiz kuralı hatırlayalım: *sukanın* alanının en az yedi *tefah* x yedi *tefah* olması gerekmektedir. Daire şeklindeki bir *sukada* yedi *tefah* x yedi *tefah* alan olduğunu nasıl ölçebiliriz? Bunun için çok basit bir çözüm vardır: Reuven yedi *tefah* x yedi *tefah* ölçülerinde bir kare alıp bunu daire şeklindeki *sukanın* zeminine yatırmayı deneyebilir. Eğer bunu yapabiliyorsa, o zaman *suka* kesinlikle “*keşera*”dır.

Sukanın üzerine ne kadar sehah örtülmelidir? Bu yaprakta bir konuyu daha öğreniyoruz: *Mişna*, *sukanın* üzerinin, geçirdiği güneş ışığından daha çok gölge yapacak miktarda *sehahla* kaplanması gerektiğini söylemektedir. Eğer *sehah* konduktan sonra hâlâ yaptığı gölgeden daha çok güneş ışığı varsa, o zaman *suka* “*pesula*”dır.

Eskiden Çömlekçiler Böyle Yaşardı

Yaprak

8

Bu yazımızda çömlek üretimiyle uğraşan insanların bir zamanlar nasıl yaşadıklarını öğreneceğiz.

Gemara bu kişilerin kendilerine iki çardak inşa ettiklerini anlatmaktadır. Bir çardak sokağa yakın olurdu ve içinde de çanak-çömlek gibi kilden mamul ürünlerin üretimini gerçekleştirdikleri atölyeleriyle bunların satışı için bir dükkân yer alırdı. Bu çardak yoluyla, ikamet için kullandıkları içteki ikinci çardağa girerlerdi.

Rabi Meir çömlekçilere şöyle dedi: “Siz yıl boyunca içteki çardakta yiyor, içiyor ve ikamet ediyorsunuz. Bu nedenle Sukot bayramında bu çardağı *suka* olarak kullanamazsınız, çünkü Sukot bayramında bir Yahudi kendi evinden dışarı çıkıp *sukada* yaşadığını hissetmelidir. Ama siz hep aynı yerde kalmış oluyorsunuz.

“Bu yüzden içteki çardaktan dıştaki çardağa, yani dükkânınıza çıkmanız gerekiyor. Normalde orada yiyip içmediğiniz için *suka mitsvasını* o çardakta kuralına uygun bir şekilde yerine getirebilirsiniz.”

Sehah Yerleştirilirken Ne Düşünülmelidir?

Yaprak

9

Herkes her yıl, bir *suka* inşa edip *suka mitsvasını* yerine getirmek için Sukot bayramını dört gözle bekler.

Peki, *sukayı* inşa eden ve üzerini toprakla bağlantısı kesilmiş bitkilerden yapılmış *sehah* adlı örtüyle kapatan bir kişi o sırada ne düşünmelidir?

Hiçbir şey! Örneğin “Bu *sukayı*, *suka mitsvası* adına inşa ediyorum” veya “Bu *sehahı*, *suka mitsvası* adına örtüyorum” gibi bir niyet tutmasına gerek yoktur. *Sehahı* öylesine koyabilir ve bu şekilde de *sehah* “*kaşer*”dir.

Dikkat edilmesi gereken tek şey, *sehahın* başka bir amaçla değil, özellikle güneşten koruyacak bir gölge amacıyla konmasıdır. Örneğin eğer bir kişi *sehahı*, [örneğin bayramdan iki ay önce,] koyacak başka bir yeri olmadığı için *sukanın* üstüne koyduysa, o zaman bu *suka* “*pesula*”dır! *Sehahı* kaldırıp, bu kez, özellikle gölge etmesi amacıyla tekrar koymalıdır.

Peki, ya *tsitsit mitsvası*?

Gemara, *tsitsit mitsvasının* *suka mitsvasından* farklı olduğunu söylemektedir! Dört köşeli bir giysinin köşelerine *tsitsit* ipleri bağlandığı sırada, “*leşem mitsvat tsitsit*” (*tsitsit mitsvası* adına) demek gerekir. Başka bir deyişle: “Bu iplikleri daha sonra bu giysiyi giydiğimde *tsitsit mitsvasını* yerine getirme amacıyla bağlıyorum.”

Bu düşünceye “*lišma*”, yani “yapılan *mitsvanın* adına, uğruna” adı verilir. Kişi *mitsvayı* yaptığı sırada o *mitsva* uğruna hareket ettiğini düşünmelidir.

“*Lişma*” yapılması gereken başka *mitsvaları*, önümüzdeki yapraklarda göreceğiz.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Birinci Nesil Amoraim

İlk *Amoraim* neslinde yaşamış Erets-Yisrael Hahamlarındandır. Amora Rabi Yohanan ben Arza'nın arkadaşıydı.

Birçok *Amora* onun yanında Tora öğrenmeye gelmiş ve daha sonraları onun ismiyle *alahalar* aktarmıştır. Bu *Amoralar* arasında Rabi Aha, Rabi Siman ve Rabi

Şimon bar Aba da sayılabilir.

Öğrencileri arasında, ikinci *Amoraim* neslinde Yisrael'in başkanlık ve liderliğini yapmış ve Rabi Yose ben Neoray'ın ismiyle bazı *alahalar* aktarmış olan büyük *Amora* Rabi Yohanan da vardır.

Rabi Yose
ben
Neoray

Sukada Neden Yorgan Altında Uyunabilir?

Yaprak

10

Herkes *sukada seah*ın altında uyumak gerektiğini bilir.

Gelin bir soru soralım: Neden Sukot bayramında, *sukada* yorganla örtülü halde uyuyabiliyoruz? Bunu yaptığımız zaman *seah* yerine yorganın altında değil miyiz?!

Cevap çok basit. Yorgan bir çatı değil, tıpkı giysi gibi bir örtüdür. Ve *sukada* yemek yerken başında şapkayla oturan bir kişinin, başı doğrudan *seah*ı “görmüyor” olsa da, şapkasını çıkarmasına gerek olmadığını hepimiz anlayabiliriz. İşte aynı sebeple, *sukada* yorganla örtülü halde uyunabilir de.

Şimdi *Gemara*’nın ele aldığı ilginç bir konuyu öğreneceğiz.

Bir zamanlar “cibinlik” diye bir şey vardı. İbranice bunun karşılığı “*kila*” sözcüğüdür.

“*Kila*”, yani cibinlik, yüksek köşe direkleri olan bir yatağın direkleri arasına gerilen bir tüldür. Eskiden bu amaçla bir bez kullanırlardı ve yataktaki bir kişi sanki bir çadırın içindeymiş gibiydi.

Gemara bu yaprakta, *suka* içinde böyle bir yatakta uyumanın mümkün olup olmadığı üzerinde durmaktadır: Acaba cibinlik bir çatı mı sayılır, yoksa bir örtü mü?

Noy Mitsva

Yaprak

11

Sevgili çocuklar! Bu yazımızda *Arbaat A-Minim* (dört bitki türü) hakkında bilgi alacağız.

Hepinizin mutlaka bildiği gibi, Sukot bayramında dört tür bitkiyi birlikte ele alma şeklinde bir *mitsva* vardır: **a. Etrog** (ağaçkavunu). **b. Lulav** (hurma ağacı dalı). **c. Adas** (mersin ağacı dalı). **d. Arava** (söğüt ağacı dalı).

Hahamlarımız şöyle demişlerdir: *Etrog* sol elde, *lulav*, *adas* ve *arava* ise sağ elde tutulur.

Hahamlarımız ayrıca, *lulav*, *adas* ve *aravayı* birlikte bağlamak gerektiğini de söylemişlerdir, çünkü *lulav*ın diğer bitkilerle birlikte bağlı olması güzel bir görünüm arz eder.

Kimin Huzurunda Durduğunu Bil (devam)

“Kılıçla kellemi uçururlardı” diye cevap verdi komutan nahoş bir ifadeyle.

“Ağzınızdan çıkanı kulaklarınız duyuyor mu?” dedi *hasid* komutana. “Benim durumum size örnek olarak verdiğim durumdan çok daha ağır. Örnekte etten kemikten bir kraldan bahsettik. Böyle biri, bugün burada aramızdayken yarın toprağın altında gömülmüş olabilir. Ama etten kemikten bir insan olmasına rağmen siz başkasına selam vermek için

kralın onuruna aykırı davranmazdınız. Öyleyse ben ki, her zaman var olmuş ve var olacak olan krallar Kralı Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın huzurundayken, tabii ki ‘canınızı fazlasıyla korumalısınız’ *mitsvası* nedeniyle sizi selamlayarak Tanrı’ya saygısızlık edemezdim.”

Bu makul sözler komutanın kalbinde kabul gördü. Sakinleşen komutan *hasidi* davranışı nedeniyle cezalandırmayarak selamete yoluna gönderdi (*Berachot* 32b).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Mitsvaları güzelleştirmek de başlı başına bir *mitsvadır*. Buna “*noy mitsva*” (*mitsvanın* güzelliği veya süsü) adı verilir. Bu nedenle *lulav*; *adas* ve *arava* dallarıyla birlikte bağlanır.

Bene-Yisrael, Deniz yarıldığında söyledikleri Deniz Şarkısı’nda (*Şirat A-Yam*) “*Ze E-li Veanveu* – Bu Tanrı’mdır ve onu güzellikle (*noy*) onurlandıracağım” demişler, *mitsvaları*, hoş ve güzel bir şekilde yerine getireceklerini söylemişlerdir.

Bu nedenle güzel bir *suka* yapılır, güzel bir *tsitsit* yapılır ve güzel bir *şofar* çalmaya gayret edilir. Sefer-Tora, yazısı güzel olan bir *sofer* tarafından yazılır ve daha sonra güzel kumaşlarla örtülür.

Sehah Hangi Malzemelerden Yapılabilir?

Yaprak

12

Diyelim ki evimizde, hayvan postundan yapılmış güzel bir yer örtüsü var. Acaba bu örtü *sehah* olarak *sukanın* üzerine konabilir mi? Hayır!... Neden?

Bu yazımızda *sehah* hakkında iki önemli *alaha* öğreneceğiz.

a. Sehah, “toprakta yetişen bir şeyden” (*davar şegidulo min aarets*) yapılmış olmalıdır. Başka bir deyişle, toprakta büyüyen ve yeşeren bir malzeme kullanılmalıdır; örneğin dallar ve yapraklar gibi. Hayvan postu toprakta yetişen bir şey değildir ve o yüzden *sehah* olarak kullanılamaz; “*pasul*”dur (geçersiz).

b. Sehah, “tuma kapmayan” bir şeyden yapılmış olmalıdır. Yani bir *tuma* kaynağı değdiği takdirde *tame* olacak bir şey *sehah* yapımında kullanılamaz.

Neler *tuma* kapabilir? İnsanlar, yiyecekler ve eşyalar (örneğin bardaklar, tabaklar vs.) *tuma* kapabilir. Böylece artık, tahtadan yapılmış bile olsa, herhangi bir eşyanın *sehah* yapımında kullanılamayacağını biliyoruz, zira bunlar *tuma* kapabilen şeylerdir.

Sukasının Üstüne Hurma Koymak İsteyen Adam

Yaprak

13

Reuven, *sukanın* üstünü örten *sehahın* “toprakta yetişen bir şey” olması gerektiğini bilmekteydi. Yani *sehah* yalnızca toprağa bağlı olarak büyüyen şeylerden yapılabilir.

Ama Reuven çok özel bir *suka* yapmak istiyordu. Oğullarına şöyle dedi: “Bahçemizde kocaman bir hurma ağacı var. Dalları güzel kokulu hurmalarla dolu. Gelin merdiven ve testere alalım, ağaca çıkıp, üzerlerinde hurma bulunan dallar keselim. Böylece şehirdeki en güzel *sehah* bizimki olur. Düşünsenize; hurmadan yapılmış bir *sehah*!”

Ama ağaca tırmanmadan önce Reuven, “Önce bir hahama gidelim ve böyle bir *sehahın* ‘*kaşer*’ olup olmadığını soralım” dedi.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Birinci Nesil Amoraim

İlk *Amoraim* neslinde Erets-Yisrael’de yaşamıştır. Babası, *Amora* Rabi Hama bar Bisa’ydı.

Rabi Yeuda A-Nasi’nin öğrencilerinden Rabi Hiya, Bar Kapara ve Rabi Hanina bar Hama gibi büyük hahamların yanında Tora öğrendi. Henüz genç yaşında keskin zekâsıyla tanınmıştı. Hahamların arasında otururdu ve öğrenimi ağızda hep akıcıydı.

Gemara’nın anlattığı üzere, babası Rabi Hama, *bet midraşa* geçirdiği on iki yılın ardından evine geri döndüğünde, öncelikle kendi şehrindeki *bet midraşa* girmiş ve geri geldiğini ailesine bildirmek üzere evine bir ulak göndermişti. Bu sırada *bet midraşa* bir gençle Tora sohbetine daldı. Gencin geniş bilgileri

karşısında çok etkilenmişti. Kendi kendine “Bu kadar uzun yıllar boyunca uzaklara gitmiş olmasaydım belki de oğlum Oşaya’yı iyice eğitebilirdim ve o da bu genç gibi yüksek düzeylere erişebilirdi” diye hayıflandı. Rabi Hama evine geldiğinde, bu genç *talmid hahamın*, oğlu Oşaya’dan başkası olmadığını gördü. Aradan geçen uzun yıllar boyunca birbirlerini hiç görmedikleri için kendi oğlunu tanıyamamıştı. Bunun üzerine oğluna atıfla “Ve üçlü bir sicim çabucak kopmayacaktır” (Koelet 4:12) pasuğunu okuyarak, bu pasukta Rabi Bisa’nın oğlu Rabi Hama’nın oğlu Rabi Oşaya’dan bahsedildiğini söyledi. Bu sözleriyle, ardışık üç neslin Tora’da yüksek düzeylere eriştiği ailesinde, Tora’nın hiç unutulmayacağını kastetmekteydi.

**Rabi
Oşaya Raba**

Reuven ve oğulları hahama gittiler, o da *Gemara*’nın bu yaprağını önlerine açarak onlara böyle bir *sebah*ın “*pasul*” olduğunu gösterdi!

“Neden?” diye sordu Reuven’in oğullarından biri. “Hurma ağacı ve meyveleri ‘Toprakta yetişen şeyler’ değil mi?”

Haham cevap verdi: “Çok doğru. Ama unutmayın ki hurma aynı zamanda bir yiyecektir ve...”

“Ha... doğru” diye hatırladı Reuven. “Yiyeceklerle *sebah* yapılamaz! Çünkü yiyecekler *tuma* kapar.” Yukarıda öğrendiğimiz gibi...

Tsadiklerin Duası

Yaprak

14

Toledot peraşasında Tora, Yitshak Avinu ile Rivka İmenu’nun uzun yıllar boyunca çocuk sahibi olamadıklarını anlatmaktadır. Ne yaptılar Yitshak ve Rivka? Kalplerinin derinliklerinden Kutsal ve Mübarek Tanrı’ya dua ettiler; Tanrı da onların dualarına cevap verdi ve ikizler, Esav ile Yaakov doğdular.

Tora’nın Yitshak Avinu’nun duasını tarif ettiği şu pasuğa dikkat edin: “*Yitshak Tanrı’ya yakardı*” (*Bereşit* 25:21). Yitshak Avinu, Tanrı’nın huzurunda dileğine kulak verilmesi için yalvarmıştır.

Rabi Elazar sorar: Tora neden “Yitshak **yakardı**” diye yazmıştır? “Yitshak **dua etti**” de diyebilirdi? Cevabı da şöyle verir:

“Yakardı” anlamındaki sözcük ***Vayetar***’dır ve bu sözcük, “***eter***” kelimesiyle bağlantılıdır. Tora bize son derece önemli bir şey öğretmek istemiştir: *Tsadiklerin* duası “***eter***” gibidir.

Nedir “***eter***”?

“***Eter***”, tarlada biçilmiş tahıl yığınlarını tersine çevirmek için kullanılan bir alettir; yani Türkçe “yaba”. Yaba tahıl yığınının altına sokulur ve kaldırılarak yığın tersyüz edilir.

Buradan, *tsadiklerin* ettiği duanın realiteyi tam tersine çevirebileceğini ve her şeyi iyi yönde değiştirebileceğini öğreniyoruz. Bu nedenle Tora özellikle, “***eter***” ile bağlantılı olan “***Vayetar***” sözcüğünü tercih etmiştir.

Demir Çubuklardan *Sebah*

Yaprak

15

Daha önce öğrenmiş olduğumuz gibi *sukanın* üzerine *sebah* olarak sadece “toprakta yetişmiş şeyler” örtülebilir, çünkü *sebah* için yalnızca bitkiler uygundur.

Bu nedenle demir de, toprakta yetişen bir madde olmadığı için, *sebah* olarak “*kaşer*” değildir.

Şimon’un büyük miktarda demiri ve *sebah* için az miktarda malzemesi vardı. Sukot bayramı geldi ve Şimon ne yapacağını bilemiyordu. Demiri çoktu, ama *sebah* malzemesi pek azdı.

Böyle bir durumda ne yapılabilir?

Şimon *Gemara*’da bu yaprağı açtı ve burada yazılanlardan, bir *sukanın* *sebah*ının bir kısmı “*kaşer*” malzemeden bir kısmı da “*pasul*” malzemeden yapılmışsa bu *sukanın* bazen “*keşera*” bazense “*pesula*” olduğunu öğrendi.

Böyle bir *suka* hangi durumda “*keşera*”dır? Eğer “*kaşer*” olan kısım “*pasul*” olan kısımdan fazlaysa.

Ve ne zaman “*pesula*”dır? Tabii ki “*pasul*” olan kısım “*kaşer*” olan kısımdan daha fazla olduğu zaman!

Aklınıza bir soru gelebilir: Peki ya ikisi tam yarı yarıya ise? Yarı *sebah* “*kaşer*” yarı *sebah* “*pasul*” ise?

Güzel bir soru sordunuz! *Amoralar* bu soru üzerinde görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Rav Papa böyle bir *sukanın* da “*keşera*” olduğunu söylemektedir. Rabi Yeoşua’nın oğlu Rav Una’ya göreyse bu *suka* “*pesula*”dır.

Saman Yığını İçinde Suka

Yaprak
16

Netanel adlı bir çocuk köyde yaşıyordu. Babası ona, Sukot bayramı için kendisine küçük bir *suka* inşa etmesi için izin vermişti.

Netanel ahıra gitti ve orada büyük bir saman yığını olduğunu fark etti. Akıllı bir çocuktu Netanel. “İşte; sadece azıcık çalışacağım ve harika bir *sukam* olacak” dedi.

Netanel bir yaba aldı ve saman yığınının içini kazmaya başladı. Kazdı, kazdı ve sonunda samanların içinde bir mağara oluştu. Tam bir *suka*! Hem duvarları vardı, hem de *sehahı*. Hepsi “*kaşer*”di, çünkü saman toprakta yetişir ve mükemmel bir *sehah* teşkil eder. Acaba sizce bu *suka* gerçekten “*keşera*” mı?

Gemara öyle olmadığını söylemektedir!

Neden? Çünkü *sukanın sehahını* yerleştirirken, güneşe karşı gölge yapması amacına niyetlenmek gerekir (bkz. sayfa 88). Şimdi gelin bir bakalım: O saman yığınını ahıra niçin koymuşlardı? İneklerin yemesi için! Gölge olsun diye değil. Kurnaz Netanel saman yığınının içini kazdı ve böylece samanlar *sehah* halini aldı. Ama böyle bir *sehah* güneşe karşı gölge olsun diye yerleştirilmiş olmadığından “*kaşer*” bir *sehah* değildir.

Eğik Duvar

Yaprak

17

Bu yazımızda “*dofen akuma*” adıyla bilinen özel bir *alaha* öğreneceğiz.

Mişna, *sukanın sehahının*, *sukanın duvarına (dofen)* kadar erişmesi gerektiğini söylemektedir. Eğer [yatay düzlemde] *sehahla dofen* arasında boşluk varsa, *suka* “*pesula*”dır. Örneğin bir kişinin büyük bir *sukası* varsa, ama *sehahı* yalnızca *sukanın* orta kesimine yerleştirmişse ve *sehahla* duvarlar arasında 3 *tefah* (yaklaşık 30 cm.) mesafe varsa – *suka* “*pesula*”dır. (Buna karşılık eğer *sehahın* kenarı duvarın tam yukarısında kalıyorsa, duvar *sehahtan* daha aşağıda sona erip ona erişmese bile bunda sorun yoktur; bkz. sayfa 87, yaprak 6).

Ama *sukanın, sehah dofene* kadar erişmiyorsa bile “*keşera*” olduğu özel bir durum vardır. Nedir bu durum?

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Birinci Nesil Amoraim

Öğretisi

Rabi Hiya ile Rabi Oşaya arasında çok kuvvetli bir dostluk bağı oluşmuş ve ikisi birlikte, *Baraytaların* – yani *Tannalara* ait olup, Rabi Yeuda A-Nasi'nin derlediği *Mişna*'nın Altı Faslına (*Şişa Sidre Mişna*) dâhil edilmemiş öğretilerin – derlenmesi için büyük gayret sarf etmişlerdir. Rabi Hiya ile Rabi Oşaya'nın derledikleri *Baraytalar* en sahih olanlardır ve Rabi Zera bunlar için “Rabi Hiya ve Rabi Oşaya tarafından öğretilmiş olmayan herhangi bir *Barayta* bozulmaya uğramıştır ve *bet midraşa*

sorulacak sorulara temel teşkil edemez” demiştir (*Hulin* 141b).

Rabi Oşaya, Kesarya'da bir *yeşiva* açmıştır ve burada birçok *Amora* öğrenim görmüştür. Bu *Amoralar* arasında Rabi Yohanan, Rabi Elazar ben Pedat ve Rabi Ami de sayılabilir. Rabi Yohanan, hocaları Rabi Oşaya'nın yanındaki öğrenimlerini tarif ederken, onun sözlerini duyabilmek için öğrencilerin sıkışık bir kalabalık halinde durduklarını anlatır.

**Rabi
Oşaya Raba**

Şöyle: Diyelim ki, bir kişi evin içindeki bir odanın tavanının orta kesimini yıktı ve şimdi gökyüzü görünüyor. Şimdi tavandaki boşluğu *sehah*la kaplayabilir ve böylece odanın içini *suka* olarak kullanabilir. Ama eğer odanın tavanı tamamen yıkılmadıysa ve hâlâ duvardan içeri doğru giren beton kısımlar varsa bu *sukanın* “*keşera*” olabilmesi bu beton kısımlara bağlıdır. Eğer bu kısımlar en çok 4 *ama* (yaklaşık 2 m.) genişliğindeyse o zaman bu *suka* “*keşera*”dır.

Neden? “*dofen akuma*” (eğik duvar) adı verilen *alahaya* nedeniyle.

Bu *alahaya* göre, eğer “*kaşer*” *sehah*, *sukanın* [yani bu örnekteki odanın] duvarlarından 4 *amadan* daha uzakta değilse, *sukanın* duvarları sanki *sehah* doğru eğiliyor ve ona erişiyor gibi, yani *sehahın* çevresindeki 4 *amadan* daha dar olan beton girintiler yan duvarın bir uzantısıymış gibi farz edilir.

Beton Tavanın Altındaki Bir *Sukada* Oturmak

Yaprak

18

Birçok evde *suka* evin içinde yapılmaktadır. Gökyüzüne açılan bir tavan vardır ve bu tavan açılıp, yerine *sehah* konduğu zaman kusursuz, “*keşera*” bir *suka* yapılmış olur.

Böyle *sukalara* uğradığınız takdirde, bazen misafirlere yönelik uyarılarla karşılaşabilirsiniz: “Dikkat edin! Şu tarafta yemeye oturmayın, çünkü *sukanın* o kısmı ‘*pesula*’!”

Siz etrafınıza bakıp neden böyle dediklerini anlamaya çalışırsınız. Gayet güzel, büyük bir *suka* vardır ve üstü de “*kaşer*” bir *sehah*la kaplıdır! Öyleyse sorun nedir? *Sukanın* sahibi size bunu açıklayacaktır: *Sehahın* bazı kısımlarının üstünden geniş bir beton kiriş geçmektedir ve bu nedenle tam o noktanın altında *suka mitsvasını* yerine getirmek mümkün değildir! Zira betondan yapılmış *sehah* “*kaşer*” değildir.

Acaba bu beton kirişin altında oturmak tamamen mi imkânsızdır?

Gemara bunun o kirişin enine bağlı olduğunu söylemektedir. Eğer kirişte dört *tefah* (yaklaşık 32 cm.) genişlik varsa, altında oturulup *suka mitsvası* yerine getirilemez. Ama eğer daha darsa, bu beton kirişin altında bile oturulabilir.

Çok Uzun Duvarlı *Suka*

Yaprak

19

Bu yaprakta “*pesel a-yotse min a-suka*” (*sukadan* dışarı çıkıntı yapan *sehah*) adı verilen ilginç bir *alahayı* öğreniyoruz. Önce bu *alahayı* açıklayalım ve arkasından bu sözcüklerin anlamlarını izah edelim.

Sukanın en az üç duvara (*dofen*) sahip olması gerektiğini hepimiz biliyoruz. Ya bir kişi üç duvarlı bir *suka* inşa etmiş, ama bu duvarlardan birini çok, ama çok uzun yapmışsa?

Sukanın içinde üç tarafı da duvarla çevrili olan yerlerde sorun olmadığı açıktır. Ama ya daha uzun olan duvarın, karşısındaki duvara göre fazlalık yaptığı bölgelere ne demeli? *Suka* o kısımlarında da “*keşera*” mıdır? Ne de olsa orada sadece tek bir duvar vardır!

Gemara’nın buna verdiği cevap olumludur! *Suka* o kısımlarda da “*keşera*”dır. Neden?

İşte yukarıda bahsettiğimiz “*pesel a-yotse min a-suka*” *alahası* nedeniyle. Bu sözler, *sehahın* *suka* sınırlarının dışına taşıdığı durumu tarif etmektedir ve *alahaya* göre bu durumda da *sehahın* altı *sukanın* bir parçası sayılır ve “*keşera*”dır.

Bu ifadede *sehah* için kullanılan sözcük “*pesel*”dir, çünkü Talmud döneminde birçok kişi *sehahı* oluşturmak için, harman yerinde arta kalmış fazla dal ve otları kullanırdı. Bunlar, başka bir iş için ihtiyaç duyulmayan şeyler olduğundan “*pesolet*”, yani “artık” sınıfındadır ve bu nedenle *sehahtan* “*pesel*” sözcüğüyle bahsedilmektedir.

Yisrael'e Tora Öğreten Büyüklerimiz

Yaprak

20

Bu yaprakta *Gemara* Yisrael halkı içinde yetişmiş ve halkın kutsal Tora'yı onlar sayesinde unutmadığı bazı önemli şahsiyetleri hatırlatmaktadır. Biz burada bu şahsiyetlerden ikisini öğreneceğiz.

Taniyacağımız ilk büyüğümüzün adı Ezra A-Sofer.

Ezra A-Sofer I. Bet-Amikdaş'ın yıkıldığı dönemde yaşamıştır. Bet-Amikdaş'ın yıkılışının ardından Yisrael halkıyla birlikte yetmiş yıl boyunca Babil'de sürgüne çıkmıştır. Bu yetmiş yılın bitiminde Yahudilerin bir kısmı Ezra A-Sofer'in liderliğinde tekrar Erets-Yisrael'e çıkarak II. Bet-Amikdaş'ı inşa etmişlerdir.

Ama Yahudilerin büyük kesimi ve hahamların da çoğunluğu Babil'de kalmış ve Erets-Yisrael'e çıkmamışlardı. Ezra A-Sofer, Erets-Yisrael'e gelmiş olan Yahudilerin Tora ve *mitsval*arda uzmanlaşamayacaklarından endişelenmiş ve bu nedenle, Tanrı korusun, Tora'yı unutmamaları için Erets-Yisrael'deki tüm Yahudilere Tora öğretmek için büyük gayret ve çaba göstermiştir.

İkinci büyüğümüz, kutsal *Amora* Rabi Hiya. Rabi Hiya oğullarıyla birlikte Tora'nın Yisrael içinde unutulmaması için büyük çabalar sarf etmiştir. Ne yaptıklarını biliyor musunuz? Çocuklara ve gençlere kutsal Tora'yı öğretmek için Erets-Yisrael'i boydan boya dolaşmışlardır! (*Teşuvot A-Raşba A-Hadaşot*).

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Birinci Nesil Amora'im

İlk *Amora'im* neslinde Babil ve Erets-Yisrael'de yaşamış *Amoralardan* biridir.

Babil'de doğmuş ve Rabi Yeuda A-Nasi'nin Tsipori'deki *yeşivasında* öğrenim görmek üzere amcası Rabi Hiya ve kuzeni Rav'la birlikte Erets-Yisrael'e çıkmıştır. Babil'e geri dönmeden önce

Rabi Yeuda A-Nasi onu topluma *alaha* talimatları verme, hatta parasal davaları yargılama yetkisiyle donatmıştır (bkz. *Sanedrin* 5a).

Gemara'da, Rav'la birlikte söylediği bazı *alahalar* aktarılmaktadır ve bazı yerlerde Rav'la farklı görüşlerdedir.

Raba bar
Hana

MASEHET SUKA
PEREK 2:
AYAŞEN TAHAT AMİTA

Yatağın Altında Uyuyan Köle

Yaprak Sevgili çocuklar! Hahamlarımızın kullandıkları ifadelerden öğrendiğimiz bazı *alaha* ve kanunlar vardır.

21

Bu yaprakta Raban Gamliel'i konu eden bir olayı öğreniyoruz. Raban Gamliel'in "Tavi" adında bir kölesi vardı. Sukot bayramında Tavi *sukanın* içindeki bir yatağın altında yatardı. Raban Gamliel bunun üzerine "Görün!" dedi. "Tavi bir *talmid haham*! Bir *Eved Kenaani*'nin (yabancı köle) *mitsvalardan* muaf olduğunu ve bu yüzden yatağın altında uyuyabileceğini biliyor." Gerçekten de bir *Eved Kenaani*, her ne kadar yükümlü olduğu başka *mitsvalar* varsa da, *suka mitsvasından* muaftır.

Rabi Şimon bu konuda şöyle demiştir: Raban Gamliel'in sözlerinden önemli bir *alaha* öğrenmiş bulunuyoruz. Buna göre, *suka mitsvasıyla* yükümlü olan bir kişi, bu *mitsvayı suka* içindeki bir yatağın altında yerine getiremez!

Neden? Çünkü böyle bir durumda insan *sehahın* değil, yatağın altındadır. *Gemara* bu *alahaya* açıklık getirerek, burada özellikle [en az] on *tefah* yüksekliğe sahip bir yataktan bahsedildiğini vurgulamaktadır. Böyle bir yatak, başlı başına bir çatı gibidir.

Sehah

Yaprak Bu yazımızda *sukanın* üzerine yerleştirilen *sehah* hakkında önemli bazı *alahalar* öğreneceğiz.

22

Tsilata Meruba Mehamata: *Sehah* gölge yapmalıdır. Tüm *sukanın*, hiç güneş ışığı sızmayacak kadar mutlak bir gölge altında kalması konusunda titizlik göstermeye gerek yoktur. Ama *sukanın* büyük kısmı *sehahın* gölgesi altında olmalıdır. "**Tsilata**" – [*sukanın*] gölgesi, "**Meruba**" – daha çok [olmalıdır], "**Mehamata**" – [*sehahın* arasındaki boşluklardan giren] güneşinden.

Sehah yoluyla yıldızları görebilmek: Diyelim ki Reuven çok büyük miktarda *sehah* alıp *sukasının* üzerine koydu. Bu haliyle *sehahın* içinden gece vakti tek bir yıldız bile görülemiyor. Acaba bu *suka* "*keşera*" mıdır?

Poskim (*alaha* otoriteleri), esas olarak bu kadar yoğun miktarda *sehah* koymamayı tercih etmek gerektiğini yazmaktadırlar. Ama eğer bir kişi artık bunu yaptıysa, *suka* yine de "*pesula*" değildir (*Mişna Berura* 631:5).

Sehah hep aynı seviyede olmak zorunda değildir: *Mişna*, *sehah* amacıyla kullanılan dalların birini yukarı, birini aşağı, birini yukarı, birini aşağı koyabileceğimizi ve hepsinin aynı seviyede olması konusunda titizlik göstermek zorunda olmadığımızı söylemektedir. Ama bazı durumlarda bir noktaya dikkat etmek gerekir: bu dallar arasında 3 *tefahtan* (yaklaşık 24 cm.) daha fazla boşluk olmamalıdır.

Netsivin'den Yerusalayim'e Kadar

Adam, Yisrael halkının oluşturduğu büyük kalabalıklarla birlikte, *Pesah-korbanını* gerçekleştirmek için Bet-Amikdaş'a çıkmış, üstelik *korbanın* kutsal nitelikli etini de onlarla birlikte yemişti. Yahudi görünümü ile genel tutum ve davranışları, onu gören hiç kimsede, aslında Yahudi kılığına girmiş bir yabancı olduğuna dair herhangi bir kuşku uyandırmamıştı. Ama kendisi, kalbinin

derinliklerinde gerçeği biliyordu: Yahudi değildi.

Bu yabancı adam, Tanrı'nın Yahudileri Mısır'dan çıkarmasının simgelerinden olan *Pesah-korbanının* etinden sadece Yahudilerin yiyebileceğini de gayet iyi biliyordu, ama Yahudileri aldatmaktan ve onları bu büyük *mitsvaya* Yahudi olmayan birini katarak hataya sevk etmiş olmaktan zevk alıyordu.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
97'de

Bir Arabanın veya Bir Devenin Üstündeki Suka

Yaprak
23

Ariel'in babasının büyük bir kamyonu vardı.

Ariel "Baba!" diye sordu babasına. "Senin kamyonunun kasasında bir *suka* yapalım. Bu sayede istediğimiz her yere gideriz ve *sukamız* da her zaman yanımızda olur! Ne dersin?"

Babası "Tabii ki olabilir" diye cevap verdi. Nitekim bu yaprakta öğrendiğimiz *mişnada* açık bir şekilde, bir arabanın veya geminin üzerine *suka* yapmanın, bu taşıtlar bir yerden bir yere hareket ediyor olmasına rağmen mümkün olduğu söylenmektedir. *Alaha* kitapları da kuralı bu şekilde yazmaktadır.

Bu *mişna*da öğrendiğimiz ilginç bir bilgi daha vardır. Bir devenin sırtına da *suka* yapılabilir! Evet! Devenin sırtı yeterince dayanıklıdır ve üzerine *suka* kurmak mümkündür.

Ama *mişna* bir noktayı bilmek gerektiğini de vurgulamaktadır: Böyle bir *suka* Şabat ve *Yom Tov*'da değil, sadece *Hol A-Moed*'de (bayramın *Yom Tov* olmayan günleri) kullanılabilir! Neden? Çünkü Şabat ve *Yom Tov*'da bir hayvana binmek yasaktır.

Rüzgârda Uçan Suka

Yaprak
24

Bu yaprakta *suka mitsvası* hakkında önemli bir *alaha* öğreniyoruz. Rüzgârda uçmayacak, dayanıklı bir *suka* inşa etmek şarttır. Eğer *suka* rüzgârla yıkılacak kadar dayanıksızsa, henüz yıkılmadıysa bile "keşera" değil, "pesula"dır.

Acaba çok kuvvetli bir fırtına halinde bile yerinden oynamayacak kadar dayanıklı bir *suka* yapmak şart mıdır? Hayır! *Gemara*, "*ruah metsuya*", yani normalde rastlanan türden bir rüzgâra dayanıklı bir *suka* yapmanın yeterli olduğunu söylemektedir.

Bu yaprakta ayrıca, ilginç bir görüş ayrılığını da okumaktayız.

Diyelim ki adamın biri bir hayvan alıp onu *sukasının* duvarlarından biri olarak koydu! Kural nedir?

Rabi Meir'e göre bu *suka* "pesula"dır! *Suka* duvarı olarak bir hayvan kullanılamaz. Ama Rabi Yeuda farklı görüştedir ve ona göre *suka* duvarı olarak bir hayvan da kullanılabilir.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Birinci Nesil Amoraim

Öğretisi

Erets-Yisrael'deki *Amoraların* ilk nesline mensuptu ve neslin liderlerinden biriydi.

Erets-Yisrael'in kuzey kesiminde, Tsiptori'ye bitişik kasabalardan biri olan Ahbera'da yaşardı.

Yeruşalayim'de bulunan bir soyağacı tomarında, Rabi Yanay'ın Koen Gadol Eli'nin soyuna mensup olduğu ve Erets-Yisrael'deki en köklü ailelerden birinden geldiği yazılıdır. Buna göre Rabi Yanay'ın bir Koen olduğu

anlaşılmaktadır (*Yeruşalmi, Taanit 4b*).

Gençliğinde Rabi Yeuda A-Nasi'nin Tsiptori'deki *yeşivasında* Tora öğrenmiş ve daha sonraları onun başkanlığındaki *bet dinin* üyeliğine atanmıştır. Benzer şekilde Rabi Hiya'nın yanında da öğrenim görmüştür ve Rabi Hiya onun için, henüz gençken "Sen gelecekte Yisrael'e liderlik edeceksin" öngörüsünde bulunmuştur.

**Rabi
Yanay**

A-Osek BeMitsva – Patur Min A-Mitsva

Yaprak
25

Bu yaprakta çok önemli bir kuralı öğreniyoruz: “*A-Osek BeMitsva, Patur Min A-Mitsva*” – yani “bir *mitsvayla* meşgul olan kişi, başka bir *mitsvadan* muaftır”.

Başka bir deyişle, herhangi bir *mitsvayı* yapmakta olan kişi bu süre zarfında diğer bir *mitsvayı* yerine getirmekle yükümlü değildir. Örneğin, büyük bir *roş yeşivadan* Tora öğrenme amacıyla veya tutsak düşmüş kişileri kurtarmak için Sukot bayramında uzun bir yolculuğa çıkmış bir kişi, geceleyin *sukada* uyumakla yükümlü değildir, çünkü “*A-Osek BeMitsva, Patur Min A-Mitsva*”.

Benzer şekilde, bir hastanede yardıma ihtiyaç duyan bir hastanın yanında durması gereken kişi de *sukanın* dışında yemek yiyebilir, çünkü o sırada *gemilut hasadim* (iyilikseverlik) *mitsvasını* yerine getirmektedir.

Gemara, Moşe Rabenu’nun kuzenleri olan Mişael ve Eltsafan’ın, bir keresinde başka bir *mitsva* ile meşgul oldukları için *Pesah-korbanını* vaktinde gerçekleştirme *mitsvasını* kaçırdıklarını anlatmaktadır. Hangi *mitsvayla* meşguldüler? Koen Gadol Aaron’un *Kodeş Akodaşim*’de ölen oğulları Nadav ve Aviu’yu dışarı çıkarmışlardı ve ölümlerle ilgilenme *mitsvasını* yerine getirmekle meşgul oldukları için, *Pesah-korbanını* gerçekleştirme *mitsvasından* muaftılar.

Neden Sukada Yemek Yemek Gerekiyor?

Yaprak
26

Sevgili çocuklar! Gelin bir soru soralım. Sukot bayramında yalnızca *sukanın* içinde yemek gerektiğini nereden biliyoruz?

Gemara bunu pasuğun kullandığı ifadelerden öğrendiğimizi söylemektedir: “*Yedi gün boyunca çardaklarda yaşayacaksınız*” (Vayikra 23:42). Dikkat ettiniz mi? Tora “*yaşayacaksınız*” demektedir. Hahamlarımızın belirttikleri üzere, Tora bize bu şekilde, *sukanın* evimiz gibi olması gerektiğini öğretmektedir. İnsan kendi evinde oturduğu sırada nasıl davranıyorsa, *sukada* da aynısı geçerlidir.

Bu nedenle, aslında, her şeyi *sukada* yeme zorunluluğu yoktur. Örneğin sadece bir bardak su içmek isteyen kişi bunu yapmak için *sukaya* girmek zorunda değildir, çünkü insanlar suyu mutlaka evin içinde içme konusunda herhangi bir titizlik göstermezler. Ama normalde insanlar düzenli bir öğünü yolun ortasında yemezler.

Peki, neleri *sukada* yememiz gerektiğini ve neler için *sukanın* şart olmadığını nasıl bilebiliriz? *Gemara* bunun kriterini şöyle açıklamaktadır: “*Kabetsa*” (bir tavuk yumurtası kadar; standart ölçü olarak 54 ml.) miktarından daha az ekmek yemek için *sukada* olma zorunluluğu yoktur. Ama bu ölçüde ekmek yiyecek bir kişi bunu *sukada* yemekle yükümlüdür.

Şunu bilmek önemlidir: Rambam, *suka alahalarında* (6:6) “Kendisini daha katı standartlarla yükümlü kılıp *sukanın* dışında su bile içmeyen kişi övgüye layıktır” diye yazar.

Netsivin’den Yerusalayim’e Kadar (devam)

Pesah’tan sonra bu adam Babil’deki evine geri döndüğünde büyük bir sevinçle, Babil’in Netsivin şehrinde yaşayan Rabi Yeuda ben Betera’ya gitti. Rabi Yeuda’ya sataşmak ve Yahudileri hataya sevk etmekteki başarısını ona anlatmak istiyordu.

“Dinle ey Yahudilerin hahamı!” diye

seslendi adam Rabi Yeuda’ya. “Tora’nızda *Pesah-korbanını* Yahudi olmayan kimsenin yiyemeyeceği yazıyor. Ama işte ben *Pesah-korbanı* gerçekleştirilirken orada, tüm Yisrael halkıyla birlikteydim. Üstüne üstlük Bet-Amikdaş’ta *Pesah-korbanının* etinden bile alıp yedim!”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
101’de

Ne Zaman Sukada Yemek Yemeliyiz?

Yaprak

27

Bu yaprakta, *Tannalar* arasındaki, Sukot bayramında ne zaman yemek gerektiği konulu bir görüş ayrılığını öğrenmekteyiz.

Acaba Sukot bayramında her gün *sukada* yemek [yani ekmek içeren bir öğün] yemek şart mıdır, yoksa yemek yemek isteyen bunu *sukada* yapmakla yükümlüyken, yemek istemeyen kişinin böyle bir zorunluluğu yok mudur?

Hahamların görüşüne göre tıpkı Pesah bayramında *matsa*

yemenin yalnızca ilk gece için yükümlülük olması gibi, Sukot bayramında ekmek yeme ve bunu *sukada* yapma yükümlülüğü de yalnızca ilk gece için geçerlidir. (Her iki bayram için yükümlülük Diaspora’da “ilk iki” gece içindir.)

Ve şimdi başka bir konuya geçelim.

Biliyor musunuz? *Gemara* hakkında açıklamalar ve kitaplar yazmış olan *Rişonim* Dönemi otoritelerimiz bu yaprakla ilgili yazılarında bir konuyu tartışmaktadırlar: Acaba Şabat günü yenen üçüncü öğünde (*Seuda Şelişit*) özellikle ekmek yemek şart mıdır, yoksa *Seuda Şelişit mitsvası* sadece kek ve meyve gibi şeyler yenerek de yerine getirilebilir mi?

Şulhan Aruh (*Orah Hayim* 291:5) *Seuda Şelişit*’te ekmek yemek gerektiğini yazmaktadır. Sadece eğer bir kişi çok toksa ve ekmek yemek zor gelecekse, o zaman kek veya meyve yiyerek bu *mitsvayı* yerine getirebilir.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Birinci Nesil Amoraim

Yeşivası

Rabi Yanay’ın, oturduğu Ahbera şehrinde bir *yeşiva* vardı. Bu *yeşiva* 100 yılı aşkın bir süre faaliyet göstermiştir ve *Gemara*’da “*Be Rabi Yanay*” (Rabi Yanay’ın evi [=yeşivası]) olarak anılmaktadır. Bu *yeşivada*, aralarında Erets-Yisrael’deki ikinci ve üçüncü nesle mensup en büyük *Amoraların* da bulunduğu çok sayıda öğrenci öğrenim görmüştür. Bu öğrenciler arasında en ünlüleri olarak, ikinci neslin en büyük *Amoralarından* Rabi Yohanan, Reş Lakış ve Rabi Simlay sayılabilir.

Babil ve Yerusalayim Talmudlarında, Rabi Yanay’ın *bet midraşında* söylenmiş çok sayıda *alaha* ve *agada* öğretisi yer alır ve Rabi Yanay’ın öğrencileri onun adıyla çok sayıda *alaha* aktarmışlardır.

Öğrencileri ona büyük hayranlık duyarlar ve kendisini çeşitli takdir sıfatlarıyla anarlardı. Örneğin öğrencisi Reş Lakış ondan “*Gavra*

Raba” (büyük insan) diye bahsederken, damadı Rabi Yeuda onu “*Sinay*” sıfatıyla anardı ve Talmud’da da kendisinden “*Rabi Yanay Raba*” (büyük Rabi Yanay) ismiyle söz edilmektedir (*Megila* 32a).

Rabi Yanay son derece zengin olmasıyla ünlüydü, ama bununla birlikte tüm hayatı boyunca fakirlere büyük yardımları olmuştur. *Tsedaka* fonunun görevlilerindendi ve başka insanları da *tsedaka* vermeye ikna ederdi.

Rabi Yanay, üçüncü *Amoraim* nesline mensup ikinci Rabi Yeuda Nesia’nın zamanına kadar erişen uzun bir ömre nail olmuştur. Arkasında oğullar ve kızlar bırakmıştır. Şimon adındaki bir oğlundan Yerusalayim Talmudu’nda bahsedilmektedir. Kızlarından biri, Rabi Hiya’nın oğlu Rabi Yeuda’yla evliydi.

Geleneksel bilgilere göre Rabi Yanay, şehri Ahbera’da gömülmüştür.

Rabi
Yanay

Yonatan ben Uziel Tora Öğrenirken Ne Olurdu?

Yaprak

28

Gemara kutsal *Tanna* İllel A-Zaken'in, kutsal Tora üzerinde gayretli çalışmalar ortaya koyup büyük birer *tsadik* haline gelmiş olan öğrencilerinden bahsetmektedir.

İllel'in öğrencilerinden biri kimdi, biliyor musunuz? Raban Yohanan ben Zakay!

Raban Yohanan ben Zakay sabahları *bet midraşa* ilk gelen olur ve oradan en son o çıkardı!

*Bet midraşa*ta oturduğu süre boyunca hiç boş durmaz, kutsal Tora'nın sözlerini sürekli öğrenir, öğrenir ve tekrar öğrenirdi. Bu sayede Tora'nın bütününi öğrenmeye nail olmuştu. O kadar ki, kutsal Tora'da yazılı olan her bir sözcükten ve her bir harften hangi derslerin ve öğretilerin öğrenildiğini bilmekteydi!

İllel A-Zaken'in bir başka öğrencisi de Yonatan ben Uziel'di. Yonatan ben Uziel Tora öğrenimiyle meşgul olduğu sırada o kadar yüksek kutsiyet düzeylerine erişirdi ki, uçan kuşlar onun üzerinden geçerken yanardı!

Öğünün Ortasında Yağan Yağmur

Yaprak

29

Sevimli bir aile Sukot bayramında kendi *sukasında* oturmakta ve bayram şarkıları söylemekteydi. Aniden *sehahın* üzerinden damla sesleri duyulmaya başladı. Tıp, tıp, tıp...

Üzülmüşlerdi. Yağmur *sukanın* içine girmeye başlamıştı. Damlalar yemeğin içine damlıyor, giysilerini ıslatıyordu. Hemen tabakları toplamaya koyuldular, evlerine girdiler ve bayram yemeğine evlerinde devam ettiler.

Çocuklardan biri hemen sordu: "Baba! Bugün Sukot bayramı! *Sukanın* dışında yemek yasak değil mi?!" "Haklısın" diye cevap verdi babası. "Ama eğer bir insan *sukanın* içinde oturduğunda çeşitli etkenlerden dolayı rahatsız oluyorsa, o zaman *suka mitsvasından* muaftır."

"Neden?" diye sordular tüm çocuklar koro halinde. Ve babaları cevap verdi: "Çünkü *alahaya* göre *suka* ev gibidir. Eğer salonun ortasında yağmur yağsaydı orada oturmaya devam eder miydik? Hayır! Bu nedenle, evde olsa insanların kaçmasına neden olacak türden böyle bir yağmur *sukadayken* yağarsa, *suka mitsvasından* muaf olunur."

**MASEHET SUKA
PEREK 3:
LULAV AGAZUL**

Çalınan Lulav

Yaprak

30

Masehet Suka'da üçüncü perek, “*Lulav Agazul*” adını taşımaktadır.

Bu perekte *Arbaat A-Minim* kanunları hakkında bilgi almaktayız. *Mitsva* hangi *lulav*la yerine getirilir? Hangi *etrogla*, hangi *adaslar*la ve hangi *aravalar*la? Bunların büyüklüğü ne kadar olmalıdır? Ve bunlar gibi, *Arbaat A-Minim* hakkında daha birçok *alaha* vardır.

Üçüncü perek “*Lulav Agazul*” (çalıntı *lulav*) olarak adlandırılmıştır, çünkü bu perekin başında önemli bir *alaha* ele alınmaktadır. Çalıntı bir *lulav* “*pasul*”dur ve *Arbaat A-Minim mitsvası*nı onunla yerine getirmek mümkün değildir.

Aklınıza “Neden?” sorusu gelebilir. Ne de olsa *lulav*ın kendisinde bir sorun yoktur; iyi ve güzeldir. Cevap şöyledir: Sukot bayramının ilk gününde her Yahudi bu *mitsvayı* kendisine ait olan dört bitkiyle yerine getirmekle yükümlüdür. Oysa çalıntı bir *lulav*, onu çalan hırsıza ait değildir.

Peki, ya diğer günler? Bu *lulav* diğer günlerde de “*pasul*”dur. Neden? Çünkü “*mitsva a-baa ba-avera*”; yani “günahla gelen bir *mitsva*” – *mitsva* değildir. Bu *lulav* çalıntı olduğuna göre, onu çalan kişi hırsızlık günahını işlemiştir. Bu nedenle de onunla *mitsva* yapmak mümkün değildir.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Birinci Nesil Amoraim

Hayatından Kesitler

İlk *Amoraim* neslinden ikincisine geçiş döneminde Erets-Yisrael'de neslin en büyük hahamıydı. Yeruşalayim Talmudu'nu, yani Erets-Yisrael'deki *Amoralar* tarafından öğrenilen *Gemara*'yı derleyip düzenleyen odur. Onun neslindeki ve bir sonraki nesildeki Erets-Yisrael *Amoralarının* çoğu onun öğrencileri arasındadır.

Babası Nafha'ydı ve bir demirci ustası (İbranice *napah*) olduğu için bu isimle anılırdı. Rabi Yohanan'ın “Rabi Yohanan ben Nafha” olarak anılmasının sebebi de budur. Rabi Yohanan Tsipori şehrinde büyükbabasının evinde büyümüştür, zira hem öksüz hem de yetimdi. Babası o henüz doğmadan önce, annesi ise doğumundan

kısa bir süre sonra ölmüştü.

Henüz genç yaşında Rabi'nin (Rabi Yeuda A-Nası) büyük *yeşivasında* öğrenim görmeye gitti. Rabi ona büyük sevgi beslerdi ve onun hakkında “Onun Yisrael'de uygulama talimatları verecek bir uzman olacağından eminim” demişti (*Pesahim* 3b).

Rabi vefat ettiğinde Rabi Yohanan henüz çok gençti ve Rabi Yanay ile Rabi Oşaya'nın yanında Tora öğrenmeye başladı. Benzer şekilde, Rabi Hanina bar Hama ve Rabi Şimon ben Yeotsadak'tan da Tora öğrenmiştir. *Amora Rav*'ın Erets-Yisrael'de bulunduğu dönemde Rabi Yohanan kısa bir süre için onun yanında da öğrenim görmüştür.

**Rabi
Yohanan**

Arbaat A-Minim Mitsvası

Yaprak
31

Moşe değerli bir Yahudi'dir. Mitsvaları çok sevmektedir ve özellikle de *Arbaat A-Minim mitsvasından* büyük keyif almaktadır.

Sukot bayramının ilk gününde Moşe sinagoga geldi. Elinde büyük bir paket tutuyordu ve bunu sinagogun hahamına gösterdi. Haham baktı ve Moşe'nin, ellerinde *etrog*, *lulav*, *adas* dalları ve *arava* dalları tuttuğunu gördü. Bunların yanında lezzetli ve güzel kokulu başka meyveler de vardı.

"Neden böyle yaptın?" diye sordu haham.

"Mitsvayı onurlandırmak istedim sayın haham" diye cevap verdi Moşe. "Neden sadece dört bitki türü olsun? Ben on tane olmasını istiyorum!"

Haham gözlüklerini taktı, *Masehet Suka*'yı açtı ve Moşe'ye bu yaprakta yazanları gösterdi. Tora'da yazan şeylere ekleme yapmak yasaktı! Eğer Tora dört bitki türünü almamızı emrediyorsa, sadece dört bitki türünü ele almak gerekiyordu ve hepsi bu kadardı. Eklemek yasaktı!

Moşe sordu: "Peki zavallı bir Yahudi çöldeyse ve elinde *etrog* yoksa? Acaba *etrog* yerine bir limon kullanabilir mi?" Haham "Kesinlikle hayır!" diye cevap verdi. "*Arbaat A-Minim mitsvası* yalnızca *etrog*, *lulav*, *adas* ve *arava* ile yerine getirilebilir."

Derahea Darhe Noam

Yaprak
32

Bu yaprakta da çok güzel bir şey öğreneceğiz.

Arbaat A-Minim olarak bilinen dört bitki türünden birinin *lulav* olduğunu nereden biliyoruz? Çünkü Tora'da "*Kendinize... hurma dalları alın*" (Vayikra 23:40) diye yazılıdır. Hurma meyvesini yetiştiren ağacın dallarını kullanmamız gerekmektedir.

Şimdi gelin bir soru soralım. Belki de hurma ağacının geniş dallarından birini, yani yanlara doğru büyük yaprakların açıldığı bir dalı almamız gerekiyordur?! Hahamlarımız özellikle yaprakları kapalı olan bir *lulav* almamız gerektiğini nereden öğrendiler?

Gemara, Tora'nın insana, bedenine ve sağlığına zarar verecek *mitsvalar* vermediğini söylemektedir. Tam aksine, Tora'nın tüm *mitsvaları* insan için hoş ve iyidir. Bu nedenle Hahamlarımız, Tora'nın tabii ki, insanın bedenine batan ve acı veren dikenli yaprakları açık haldeki bir dal almayı emretmiş olmadığını anlamışlardır. Tora'nın emrettiği, *lulav* gibi, yaprakları kapalı olup kimseye diken batırmayan türden dallardır.

İşte Kral Şelomo bu nedenle Mişle kitabında (3:17) Tora için "*Derahea Darhe Noam, VeHol Netivotea Şalom* – Yolları hoşluk yollarıdır ve tüm patikaları barıştır" demiştir.

Netsivin'den Yeruşalayim'e Kadar (devam)

"Sadece bu da değil" diye devam etti yabancı adam, bu şekilde Yahudileri aldatmakta daha da başarılı olduğunu düşünerek, "*korbanın* üstelik en makbul tarafını aldım. Yahudi olmamama rağmen seçkin kısımların en seçkini olan içyağını (*şuman*) verdiler bana!"

Rabi Yeuda ben Betera adamın sözlerini duydu ve içinden, bir dahaki sefere Yahudileri bu hataya düşmekten kurtarması gerektiğini düşündü. Aklını hızla çalıştırdı ve Bet-Amikdaş'ta

Pesah-korbanını kutsiyet ve saflıkla gerçekleştirmeye gelen kalabalığı bu *mitsvaya* en iyi şekilde nail etmek için uygun bir çare düşündü.

"Yanılıyorsun" dedi sonunda Rabi Yeuda bu yabancı adama. "Yahudilerin seninbiryabancıolduğuanlamadıklarını mı sanıyorsun? Gel sana bir sır vereyim. *Pesah-korbanlarında* içyağı en seçkin ve en makbul kısım değildir. Kuyrukyacağı (*alya*), içyağından çok daha önemli ve çok daha makbuldür..."

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
103'te

Adasın Görünümü Nasıl Olmalıdır?

Yaprak
33

Tora *adas* için “*anaf ets avot*” (Vayikra 23:40) tabirini kullanmaktadır. Önce pasuğun bu sözlerine açıklık getirelim: “*anaf*” – dal; “*ets*” – ağaç; “*avot*” – zincir gibi, örgülü. Başka bir deyişle, yaprakları bir zincir gibi birbirini takip eden ve sanki örülüymüş gibi, ağacın dalını hiç görünmeyecek şekilde bütünüyle kaplayan bir bitkiden bahsedilmektedir. Önce de belirtildiği gibi bu *mersin* ağacı dalıdır.

Rabi Yeuda şöyle demiştir: Yapraklar nasıl bir zincir gibi görünür? Mersin ağacı dalının üzerinde aynı boğumdan çıkan üçerli gruplar halinde çok sayıda yaprak vardır. Bu üç yaprak, bulundukları kısım boyunca dalı tüm yanlarından örter. En alt boğumda üç yaprak vardır. Üzerindeki boğumda üç yaprak vardır ve bir sonrakinde de yine üç yaprak vardır. Her boğumdan çıkan yaprakların ucu, bir sonraki boğumdan çıkanların diplerine kadar erişir. Bu şekilde ardışık boğumlardaki yapraklar bir zincir gibi art arda sıralanır ve dalı tamamen örter.

Adas Şote: Bazı mersin ağacı türlerinde her boğumdan üç yaprak çıkmaz; bunun yerine iki yaprak çıkar ve üçüncü yaprak o boğumun biraz daha üstünden başlar. Böyle bir *adasa* “*adas şote*” (anormal *adas*) adı verilir ve *Arbaat A-Minim mitsvasında* kullanılmak için “*pasul*”, yani geçersizdir.

Kesik Adas: Acaba tepesi kesilmiş bir *adas* “*kaşer*” midir? Bazılarına göre “*kaşer*” bazılarına göreyse “*pasul*”dur. Bu nedenle Rema (Rabi Moşe İserliş; *Orah Hayim* 646:10), tepesi kesik bir *adas* kullanmaktan kaçınmak gerektiğini yazmıştır.

Hangi Arava Kullanıma Uygundur?

Yaprak
34

Sukot bayramı arifesinde herkes kendisine *etrog*, *lulav*, *adas* ve *arava* dalları satın alır. Hiç *Arbaat A-Minim* pazarına gitmiş miydiniz? Ne de büyük bir kalabalık vardır orada! Tüccarlar ellerindeki malları satışa sunarlar ve insanlar *Arbaat A-Minim* için gereken bitkileri, “*kaşer*” ve yüksek kaliteli olup olmadıklarını belirlemek için sakın bir şekilde kontrol ederler.

Bu yazımızda *aravalar* hakkında bilgi alacağız. *Gemara*, dalları *arava* (söğüt) dallarına benzeyen, ama *Arbaat A-Minim mitsvasında* kullanıma uygun olmayan “*tsaftsafa*” adlı bir ağaçtan bahsetmektedir.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Birinci Nesil Amoraim

Hayatı Tora'ydı

Rabi Yohanan'ın babası ona araziler, tarlalar ve bağlardan oluşan büyük bir miras ve bol miktarda para bırakmıştı. Ama Rabi Yohanan Tora öğrenimi için serbest olabilme adına bunların hepsini satmıştı. *Midraş*'ta anlatıldığı üzere bir keresinde Rabi Hiya bar Aba, hocası Rabi Yohanan'la birlikte Teverya ile Tsiptori arasında seyahat etmekteydi. Rabi Yohanan yolun yanındaki verimli tarlalara işaret etti ve “Tüm bunlar benimdi ve Tora öğrenmek için hepsini sattım” dedi. Öğrencisi bunu duyduğunda, hocasının elinde hiçbir şey kalmadığı için duyduğu üzüntüyle ağlamaya başladı. Rabi Yohanan ona “Hiya, oğlum” dedi. “Ben, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın, dünyasını yarattığı altı günde verilmiş olan şeyleri (tarla ve bağlar) sattım ve gidip kendime Moşe Rabenu'ya kırk günde verilmiş olan Tora'yı aldım!”

Ve gerçekten de Rabi Yohanan'ın Tora

öğrenimindeki çalışkanlığı tüm hahamlar arasında ünlüydü. Öğrencileri onun hakkında “İnsan Rabi Yohanan'ın Tora'ya duyduğu sevgi karşılığında evinin tüm servetini verecek olsa bile kesinlikle hor görülür [çünkü bu bile bir bedel olarak yetersizdir]” demişlerdir. Rabi Yohanan'ın Tanrı'nın Tora'sına olan kuvvetli bağlılığı yabancılar bile biliyorlardı. Anlatıldığına göre bir keresinde Rabi Yohanan'ın önünden Romalı bir komutan geçmişti. O sırada Tora ile meşgul olan Rabi Yohanan komutanı onurlandırmak için ayağa kalkmamıştı. Komutanın kulları Rabi Yohanan'ı dövmek istediler, ama komutan onları engelleyerek onu rahat bırakmalarını, çünkü Yaradan'ın Tora'sı ile meşgul olduğunu söyledi.

Rabi Yohanan'ın bu konudaki bir sözü ünlüdür: “Tora ile büyümüş ve Tora için çabalamış, iyi bir isimle büyümüş ve iyi bir isimle vefat etmiş kişiye ne mutlu!” (*Sota* 21b).

**Rabi
Yohanan**

Hangi *aravanın* “*keşera*” hangisinin “*pesula*” olduğunu nasıl bilebiliriz?

Gemara bunun için birkaç işaret vermektedir:

- Aravanın* yaprakları ince uzundur; *tsaftsafan*ınkiler ise yuvarlaktır. Peki, özellikle ince uzun yaprakları olan bir *aravanın* kullanılması gerektiğini kim söyledi? Hahamlarımız bunu Tora’da *arava* hakkında geçen “dere söğütleri” ifadesinden öğrenmişlerdir. Buna göre *aravanın* yaprakları bir dere gibi uzayıp giden bir şekle sahip olmalıdır.
- Aravanın* dalı kırmızımsı renktedir; *tsaftsafan*ın dalı ise beyazdır.
- Arava* yapraklarının uçtaki kenarları pürüzsüzdür. *Tsaftsafan*ın kenarları ise bir testereyi andırırcaasına zikzaklıdır.

Etrogun Özel İşaretleri

Yaprak
35

Bu yaprakta *etrog* hakkında bilgi alacağız. Tora’nın *etrogdan* hangi sözlerle bahsettiğini biliyor musunuz? “*Peri ets adar*” – “güzel/görkemli ağaç meyvesi” veya “turunçgil ağacı meyvesi”.

Gemara etrog hakkında ilginç şeyler söylemektedir. Örneğin *etrog* ağacının kendisi, *etrog* meyvesine benzer bir tada sahiptir!

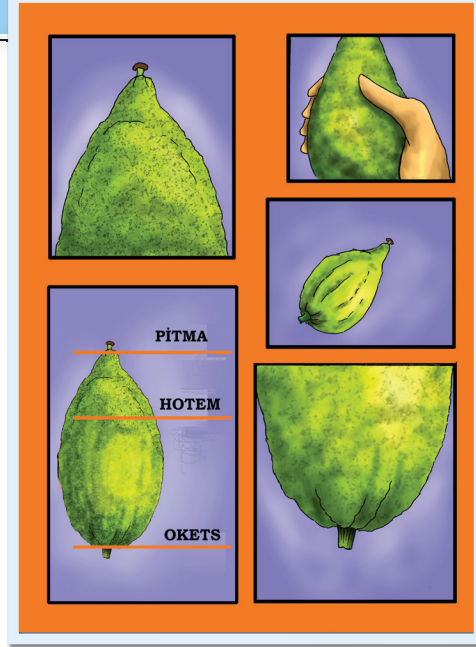
Gemara’nın söylediği bir başka şey de *etrogun* üç yıl boyunca bile dalda kalabileceğidir. Bu açıdan *etrog* diğer tüm meyveler arasında özel bir yere sahiptir; zira diğer meyveler, dalda büyür ve toplanma zamanı geldiğinde kendiliğinden daldan düşer.

Şimdi gelin *etrogun* çeşitli kısımlarını tanıyalım:

Okets: *Etrogun* dibinde yer alan küçük bir daldır. *Etrog* ağaç üzerindeyken dalına bu *okets* yoluyla bağlıdır ve onu ağaçtan koparan kişi *etrogu* bu noktadan keserek almıştır.

Pitam: Birçok kez *etrogun* diğer ucunda kahverengi renkte küçük bir dal parçası vardır. Bu parçaya “*pitam*” adı verilir.

Hotem: *Etrogun* uca doğru daralarak bir minare şeklini almaya başladığı yere “*hotem*” adı verilir.

Netsivin’den Yeruslayim’e Kadar (devam)

“... ve Yahudiler sana işte bu kısmı vermediler. Neden mi? Çünkü senin Yahudi olmadığını bal gibi anladılar!”

Adam başını salladı ve “Gerçekten de öyle” dedi. “Doğrusu kuyrukyığını bana vermediler.” Ama yine de adam Yahudilerin gerçekten de kendisini fark ettiklerine ikna olmamıştı. Bir kez daha Bet-Amikdaş’a çıkmaya karar verdi.

“Bir dahaki sefere Erets-Yisrael’e tekrar çıktığında” diye talimat verdi Rabi Yeuda, “sana kuyrukyığından vermelerini söyle. Bu isteğini kabul etmeyeceklerini, zira senin Yahudi olmadığını anladıklarını göreceksin.”

Yine de adam Yahudi olmadığını an-

laşılabilirceği konusunda endişelenmiyordu. Kendine güveni tamdı; bir daha Erets-Yisrael’e çıkmaya ve Yahudilerin onun Yahudi olmadığını fark etmediklerini sonunda Rabi Yeuda ben Betera’ya kanıtlamaya kararlıydı.

Aradan bir yıl geçti. Pesah bayramı gittikçe yaklaşıyordu. Adam neler olacağını görmek üzere büyük bir merakla Yeruslayim’e çıktı.

Pesah-korbanı için ortak olduğu grubun mensuplarına “Bana kuyrukyığından verin” diye talepte bulundu.

“Kuyrukyığını mı istiyorsun?” diye sordular Yahudiler büyük bir şaşkınlıkla.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
109’da

Pasul Olan Etroglar

Yaprak

36

Düşen “Pitam”: Gemara, “pitam”ı düşmüş bir etrogun “pasul”, yani geçersiz olduğunu söylemektedir. Ama eğer belirli bir etrog cinsinin pitamının etrog henüz dalındayken düşmesi normalse, o zaman o etrog “kaşer”, yani geçerlidir (Rema).

Çizilmiş Etrog: Bir parçası eksilmiş, örneğin kabuğu çizildiği için bir kısmı eksik olan bir etrog “pasul”dur.

Şunu bilmek önemlidir: Bir parçası eksilmiş olan etrog yalnızca Sukot bayramının ilk gününde “pasul”dur. Ama bayramın diğer günlerinde “kaşer”dir.

Ezra Arbaat A-Minim Mitsvasını Yerine Getiriyor

Yaprak

37

Ezra adında bir çocuk Arbaat A-Minim mitsvasını çok severdi.

Her Sukot bayramında Ezra, babasının lulavı, adaslar ve aravalarla birlikte kurumamaları için nasıl alüminyum folyoya sardığını dikkatle izlerdi.

Bir yıl Ezra’nın babası ona Arbaat Aminim satın almaya karar verdi ve Ezra çok sevindi.

Sinagoga geldi, güzelce dua etti ve halk Allel duasını okumaya başladığında Arbaat A-Minim’i eline alarak lulav için beraha söylemeye hazırlandı.

Ama babası ona “Ezra, bir dakika!” dedi. “Öncelikle alüminyum folyoyu çıkarman gerekiyor!”

“Neden?” diye sordu Ezra ve babası cevap verdi: “Çünkü Arbaat A-Minim’in arada hiçbir hatsitsa olmadan, doğrudan ellerle temas ediyor olması gerekir.”

Ezra anlamamıştı. “Hatsitsa nedir?” diye sordu. Babası tekrar cevap verdi. “Bir şeye doğrudan teması önleyen bir engele ‘hatsitsa’ adı verilir. Örneğin lulava sarılı olan folyo, eğer onu çıkarmazsan, ellerinle Arbaat A-Minim arasında bir hatsitsa oluşturuyor.”

Ezra alüminyum folyoyu çıkardı ve Arbaat A-Minim mitsvasını sevinçle yerine getirdi.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Birinci Nesil Amoraim

Teverya'daki Yeşivası

Rabi Yohanan başlarda Tsiptori’de öğrenim gördü. Rabi Hanina bar Hama’nın vefatının ardından, Tora’yı kalabalık kitlelere yayabileceği büyük bir yeşiva kurmak istedi. Hocaları Rabi Yanay ve Rabi Oşaya bu yeşivayı Teverya’da kurmasını salık verdiler ve gerçekten de Teverya’ya binlerce öğrenci toplandı. Bu öğrencilerin arasında Erets-Yisrael ve Babil’de yaşamış ikinci ve üçüncü nesle mensup en büyük Amoralar da vardı. Toplanan öğrenciler Rabi Yohanan’ın 80 yıl boyunca başında kalacağı yeşivayı oluşturdular.

Binlerce öğrencisi olan yeşiva orada Tora öğrenmek üzere Babil’den gelen öğrenciler için bir mıknaş gibiydi. Bu öğrenciler daha sonraları Babil’e dönecek Rabi Yohanan’ın öğretilerini oradaki Amoraların arasında yayacaklardı. Ve gerçekten de,

Babil ile Erets-Yisrael arasındaki öğrenci trafiği sayesinde Rabi Yohanan’ın söylediği yüzlerce alaha ve deraşa Babil Talmudu’nda yer almaktadır.

Rabi Yohanan Tora’ya olan müthiş sevgisini tüm benliğiyle öğrencilerine de miras bırakmak istiyordu. Bir keresinde, öğrencileri arasında mişnalardan birini kendisine bütünüyle açıklayacak kim olursa, şahsen ona hizmet etmeye ve giysilerini onun ardından hamama kadar taşımaya hazır olduğunu söylemişti (Baba Metsia 41a).

Öğrencilerinin en büyükleri arasında, üçüncü neslin liderleri olan Amoralar yer almaktadır: Rabi Elazar ben Pedat, Rabi Hiya bar Aba, Raba bar bar Hana, Rabi Kaana, Rabi Ami, Rabi Asi, Rabi Avua DeMin Kesarya ve Rabi Zera.

Rabi
Yohanan

Arbaat A-Minim'i Neden Sallarız?

Yaprak

38

Mutlaka biliyorsunuzdur; *Arbaat A-Minim* mitsvasını yerine getirdiğimiz zaman onları tüm ana yönlerle doğru sallarız. Güney, kuzey, doğu, yukarı, aşağı ve batı. Bu sallama işlemine “*naanuim*” adı verilir.

Neden? Kutsal *Amoralar* bunu açıklarken bu hareketlerde çok önemli anlamlar olduğunu söylemişlerdir.

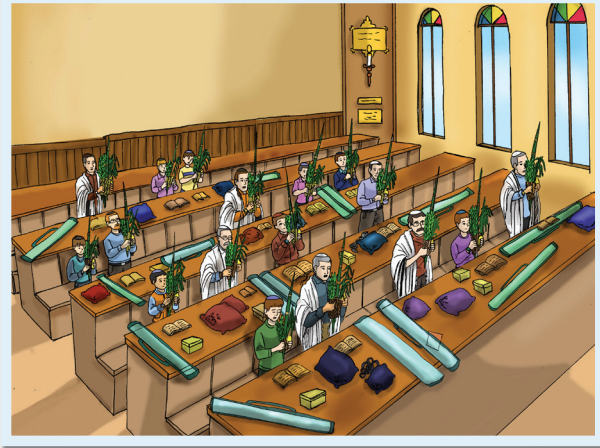
Rabi Yohanan bunu yapmamızın amacının, söz konusu *mitsvayı* Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın onuruna yaptığımızı göstermek olduğunu söyler. Yaptığımız hareketler de tüm evrenin O'na ait olduğunu simgeler: güney, kuzey, doğu, yukarı, aşağı, batı – her yer ve her şey O'nundur.

Rabi Yose BeRabi Hanina'ya göre *naanuim* yoluyla, dünyaya zarar verebilecek şiddetli fırtınaları geçersiz kılarız ve yine, tarım mahsullerinin üzerine zarar verici çiy yağmamasını sağlarız.

Şimdi önemli bir *alaha* öğreneceğiz.

Bir Yahudi Sukot bayramı sabahı kalkar ve *Arbaat A-Minim* için aldığı dört bitkinin “*pasul*” olduğunu keşfeder. Gidip *Arbaat A-Minim* için başka bitkiler arar, ama bulamaz! Sadece günün bitiminde *Arbaat A-Minim* bulmayı başarır. Acaba şimdi onları eline alarak *mitsvayı* yerine getirebilecek midir?

Gemara, *Arbaat A-Minim* mitsvasının gün boyunca yerine getirilebileceğini söylemektedir. Böylece bu *mitsvayı* sabah vakti yerine getirememiş bir kişi, gün batmadığı sürece hâlâ *mitsvayı* yapabilir.

Yitgadal Veyitkadas Seme Raba

Yaprak

39

Hahamlarımız *kadiş* duasına tüm gücüyle [Raşi'ye göre “tüm konsantrasyonu”] “*Amen! Yee Seme Raba...*” diye cevap veren bir kişinin, Göklerde hakkında verilmiş çok ağır bir karar varsa bile bunun yırtılıp atılmasını sağlayabileceğini söylerler!

Bu nedenle *hazan kadiş* duasını söylediği sırada onu çok dikkatli bir şekilde dinlemek gerekir. Tabii ki *kadiş*in ortasında tek kelime bile olsa konuşmak yasaktır!

Şimdi gelin *kadiş*in sözlerini anlayalım.

Yitgadal veyitkadas seme raba – Gelecekte Gog ve Magog savaşı meydana geldikten sonra tüm dünya, evreni Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın yönettiğini anlayacak, böylece Tanrı'nın İsmi herkesin gözünde büyük ve kutsal olacaktır. İşte bu sözlerle bunun için dua etmekteyiz. **Bealma di vera hirute** – Kendi isteği doğrultusunda yaratmış olduğu dünyada. **Veyamliah malhute** – Krallığını ilan edecek. **Veyatsmah purkane vikarev meşihe** – Tanrı, getireceği kurtuluşu yeşertecek ve **Maşiah**'ın gelişini çabuklaştıracaktır. **Behayehon uvyomehon uvhaye dehol Bet Yisrael** – bizim ve tüm Yisrael halkının sağlığında. **Baagala uvizman kariv** – hızla ve yakın zamanda. **Veimru 'amen'** – ve hepiniz ‘amen’ (böyle olsun) diye cevap verin. **Amen; yee seme raba mevarah...** – ‘amen’; Tanrı'nın İsmi daima mübarek olacaktır...

Perot Şeviit

Yaprak

40

Gemara'da *Şemita mitsvası* hakkında bilgi alıyoruz.

Her yedi yılda bir kez, *Şemita* yılı uygulanır. *Şemita* yılında, Erets-Yisrael'de tarımsal toprağı olan her Yahudi'nin burayı kendi haline bırakması ve toprakta hiçbir tarımsal işlem yapmaması gerekir. Örneğin tarlayı sürmek yasaktır, ekim yapmak yasaktır. Tarla "*efker*", yani "sahipsiz" niteliktedir ve içinde yetişen meyveler de kimseye ait değildir. İsteyen herkes tarlaya girip, gündelik tüketimi için oradaki meyveleri alabilir.

Bu yedinci yıla neden "*Şemita* yılı" adı verilir? Çünkü bu sözcük, "terk etmek", "serbest bırakmak" veya "bir şey üzerinden tutuşumuzu, etkimizi, iyeliğimizi çekmek" anlamına gelen "*şamat*" kökünden gelir. Toprağımızı işlemediğimiz ve bakımını yapmadığımız için bu yıla "*Şemita*" adı verilir.

Şemita yılı içinde Erets-Yisrael'de yetişen meyveler "kutsal" niteliğe sahiptir. Bu nedenle, örneğin onları mahvetmek, kullanılamaz hale getirmek veya boşa harcamak yasaktır. Dolayısıyla, eğer *Şemita* yılına ait üzümlerden yapılmış bir şarap kullanılıyorsa son damlasına kadar içilmelidir. Ayrıca *Avdala* yapıldıktan sonra mumu söndürmek için bu şarap kullanılmamalıdır, çünkü bu şekilde şarabın bir kısmı içilemez hale gelmiş olur.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Birinci Nesil Amoraim

Talmud Yerusalmi

Rabi Yohanan, *yeşivasında* öğrencileriyle birlikte, başka görevlerin yanında *Talmud Yerusalmi*'nin, yani Erets-Yisrael'e ait *Gemara* olan "Yeruşalayim Talmudu'nun" derlenmesiyle meşgul olmuştur. *Talmud Yerusalmi*, Babil'de (son *Amoraim* neslinde) *Amora Rav Aşe* tarafından derlenen *Talmud Bavli*'den 150 yıl kadar önce hazırlanmıştır.

Hahamlarımız *Talmud Yerusalmi*'yi çok övmüşlerdir, çünkü *Talmud Bavli*'nin tartışmalar ve fikir teatileri üzerine kurulu

olan tarzından farklı olarak, buradaki *Gemara*'nın lisanı ve üslubu kısa ve açık olup *alahalara* göre düzenlenmiştir.

Ve gerçekten de bu nedenle *Amoraim* döneminde *Talmud Yerusalmi*, *Talmud Bavli*'den daha çok rağbet görmekteydi. Ancak Rav Aşe'nin (altıncı ve yedinci *Amoraim* neslinde) *Talmud Bavli*'yi uygun şekilde düzenlemesinin ardından Hahamlarımız *Talmud Bavli*'yi tercih etmeye başlamışlar ve *alaha* olarak *Talmud Bavli*'nin kararlarını tespit etmişlerdir.

Rabi
Yohanan

Arbaat A-Minim'i Neden Sukot'un Her Günü Sallıyoruz?

Yaprak

41

Sukot bayramında *Arbaat A-Minim*'i elimize alma *mitsvası*nı yerine getirmekteyiz.

Biliyor musunuz? *Arbaat A-Minim*'i Sukot bayramının yedi günü boyunca elimize alma *mitsvası* aslında sadece Bet-Amikdaş içindir! Evet! Bunu içinde bulunduğumuz yaprakta öğreniyoruz. *Arbaat A-Minim*'i sadece Bet-Amikdaş'ta yedi gün boyunca tutmak gerekir; ama diğer her yerde Tora'nın bu konudaki *mitsvası* (emri) yalnızca Sukot bayramının ilk günüyle sınırlıdır.

Öyleyse neden *Arbaat A-Minim*'i Sukot bayramının yedi gününün hepsinde alıp sallıyoruz? Çünkü bu, Raban Yohanan ben Zakay'ın koyduğu bir kuraldır.

Raban Yohanan ben Zakay bu kuralı neden gerekli görmüştür? *Arbaat A-Minim*'in bayramın yedi günü boyunca ele alındığı, ama şimdi yıkılmış olan Bet-Amikdaş'ı bu yolla hatırlamamız için. Böylece Bet-Amikdaş yeniden inşa edileceği zaman ydi günlük uygulama bize yabancı gelmeyecektir.

Şimdi önemli bir *alaha* öğreneceğiz. Tora, herkesin bu *mitsvayı* “kendisine ait” olan *Arbaat A-Minim* ile yerine getirmesini emretmektedir. Gerçekten de Sukot bayramının ilk gününde bu konuda titizlik gösteririz, zira bu günde *Arbaat A-Minim mitsvası* Bet-Amikdaş'ın dışı için de doğrudan Tora'nın bir emridir. Ama *Arbaat A-Minim mitsvası*, bayramın diğer günlerinde “*DeRabanan*”, yani Hahamların öngördüğü bir *mitsva* niteliğindedir ve Hahamlarımız bu kuralı koydukları zaman, *mitsvayı* yerine getirmek için bir başkasının *Arbaat A-Minim*'ini ödünç alabileceğimizi de belirtmişlerdir.

Kim Arbaat A-Minim Mitsvasıyla Yükümlüdür?

Yaprak

42

Acaba çocuklar *Arbaat A-Minim mitsvası*yla yükümlü müdür?

Gemara, Tora'ya göre, *bar mitsva* yaşına kadar çocukların bu *mitsvayı* yerine getirme yükümlülüğünün olmadığını söylemektedir. Ama Hahamlarımız, eğitim amacıyla küçüklerin de *Arbaat A-Minim*'i tutmalarını öngörmüşlerdir.

Çocuklar bu *mitsvayı* yerine getirmeye kaç yaşından itibaren başlamalıdır? Bebeklerin bu konuda tabii ki bir yükümlülükleri yoktur, çünkü onlara *lulavı* nasıl sallamaları gerektiğini öğretmemiz mümkün değildir. Sadece *lulavı* nasıl sallayacaklarını öğrenebilen çocukların *Arbaat A-Minim mitsvası*nı yerine getirmeleri gerekir.

Gemara'dan ayrıca, bir bebek konuşmaya başladığında ona ilk olarak “*Tora Tsiva Lanu Moşe Moraşa Keilat Yaakov*” ve “*Şema Yisrael, AD... E-lokenu, AD... Ehad*” pasuklarını öğretmek gerektiğini de öğreniyoruz.

Eğer evde küçük kardeşleriniz varsa, belki de onlara bu kutsal pasukları öğretmeye siz başlamak istersiniz! Ne dersiniz? Fena fikir değil!

MASEHET SUKA
PEREK 4:
LULAV VAARAVA

Roş Aşana Şabat’a Rastladığında Neden Şofar Çalmayız?

Yaprak

43

Hepinizin mutlaka bildiği üzere, Şabat gününe rastlayan Roş Aşana’da *şofar* çalmayız. Aynı şekilde Sukot bayramında da Şabat günleri *Arbaat A-Minim mitsvasını* yapmayız. Hatta bu *mitsvanın* doğrudan Tora’nın emri olduğu bayramın ilk günü bile Şabat’a rastlarsa *Arbaat A-Minim*’i elimize almayız.

Tabii ki bunun nedenini merak ediyorsunuzdur. Tora bize Roş Aşana’da *şofar* çalmayı ve Sukot bayramında *Arbaat Aminim* tutmayı emretmiş değil midir?!

Bunun cevabını *Gemara* vermektedir. Şabat günü Roş Aşana’da *şofar* çalmamayı ve Sukot’ta *Arbaat A-Minim* tutmamayı Yisrael’in Hahamları öngörmüşlerdir.

Neden?

Çünkü Hahamlarımız bazı durumlardan endişe etmişlerdir. Ya Roş Aşana’da bir kişi nasıl *şofar* çalınacağını bilmediğini hatırlayıp kendisine bunu öğretmesi için elinde *şofar*la Rav’a koşarsa? Eyvah! Bu durumda *şofar*ı *Reşut A-Rabim*’de (kamusal alan) taşımış ve “*otsaa*” veya “*tiltul*” adı verilen yasağı çiğnemiş olacaktır. Zira *Masehet Şabat*’ta öğrendiğimiz gibi, Şabat günü *Reşut A-Rabim*’de herhangi bir şeyi taşımak yasaktır (bkz. I. Kitap, sayfa 49-50).

Aynı sebepten dolayı Hahamlarımız Şabat günü *Arbaat A-Minim*’i ele almayı da yasaklamışlardır, zira bir kişinin hata sonucu bunları Şabat günü *Reşut A-Rabim*’e çıkararak “*otsaa*” yasağını ihlal edebileceğinden endişelenmişlerdir.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael’deki Birinci Nesil Amoraim

Vefatı

Rabi Yohanan ömrü boyunca büyük acılar çekmiştir. *Gemara*, Rabi Yohanan’ın on oğlu olduğunu ve bunların hepsinin o hayattayken öldüğünü anlatır. Rabi Yohanan henüz onuncu oğlu için yas tutarken, hastaları cesaretlendirmiş, onlara moral vererek sarsılmaz bir inanç kazanmalarını sağlamıştır (*Berahot* 8b).

Yaşı ilerlediğinde, Erets-Yisrael ve Babil’deki zulümler ve sıkıntılar çoğalınca Rabi Yohanan o kadar kederlenmişti ki, vücudu, yere kadar eğik, kambur bir şekil almıştı.

Rabi Yohanan uzun bir ömür sürmüş ve 100 yıldan fazla yaşamıştır. Bunun 80

yılını, Teverya’daki *yeşivasının* başında geçirmiştir.

Onun vefatıyla birlikte Yisrael halkına ağır bir yas hâkim olmuştur ve öğrencisi Rabi Yitshak “Yisrael için bugün, güneşin öğle vakti battığı bir gün kadar ağır” demiştir. Bir başka öğrencisi Rabi Ami matem işareti olarak yedi gün boyunca yerde oturmuş ve otuz gün boyunca yas tutmuştur.

Teverya’daki *yeşivada* Rabi Yohanan’ın yerini, öğrencisi Rabi Elazar ben Pedat almıştır, ama çok zaman geçmeden o da vefat edince *yeşivanın* başına Rabi Ami geçmiştir.

**Rabi
Yohanan**

Babil'den Gelen *Talmid Haham*

Yaprak

44

Uzun yıllar önce Erets-Yisrael'de, o dönemin en büyük hahamlarından olan ve Teverya'daki *yeşivan*ın başında bulunan Rabi Yohanan yaşardı.

Uzun yıllar boyunca Rabi Yohanan, Erets-Yisrael'deki *talmid hahamlar*ın Tora'yı Babil'de bulunan hahamlardan daha iyi bildiğini düşünürdü. Neden? Çünkü o dönemde Babil'de yaşayan Yahudiler, orada hüküm süren halklar yüzünden çok büyük sıkıntılar çekiyorlardı ve Rabi Yohanan onların bu acı ve sıkıntılar nedeniyle Tora'yı rahatça ve huzur içinde öğrenemediklerini, bu nedenle birçok *alaha* ve kanunu unuttuklarını farz ediyordu.

Bir gün, Babil'de bir *talmid haham* olan Rav Kaana Erets-Yisrael'e çıkmaya karar verdi ve Rabi Yohanan'ın yanında Tora öğrenmeye geldi. Rabi Yohanan Rav Kaana'nın müthiş bilgili bir haham olduğunu görmüştü. Ona "Hatalı olduğumu şimdi görüyorum! Babil'deki *talmid hahamlar* Tora alanında büyük insanlar!" dedi. I. Bet-Amikdaş döneminde Yahudiler Babil'e sürüldükleri zaman, çok büyük hahamlar da onlarla birlikte Babil'e gitmişler ve onlara Tora öğretmişlerdi. Bu nedenle, çok kötü sıkıntılar yaşamalarına rağmen, Tora, Babil Yahudileri arasında hiç unutulmamıştı!

Arava Mitsvası

Yaprak

45

Bet-Amikdaş'ın ayakta olduğu dönemde "*arava mitsvası*" olarak bilinen çok özel bir *mitsva* vardı.

Rabi Yohanan bu *mitsva*nın Tora'da açıkça yazılı olmadığını, Kut-sal ve Mübarek Tanrı'nın onu Moşe Rabenu'ya sözlü olarak aktardığını söyler.

Nedir "*arava mitsvası*"?

Halk çok uzun ve güzel *arava* (söğüt) dalları getirip *Mizbeah*'ın yanına koyardı. Bu dallar o kadar uzun-du ki, iki katlı bir binanın yüksekliğine eriştiği olurdu! Bu işlemi Sukot bayramının her günü yaparlardı.

Şimdi de "Oşana Raba" günü uygulanan, *aravaları* yere vurma (*havatat arava*) geleneğinden bahsedelim.

Hepinizin bildiği gibi Sukot bayramının yedinci ve son günü Oşana Raba adını taşır ve bu günde sinagoga *arava* dalları getirilerek bunlar yere vurulur. Bu Tora'nın bir *mitsvası* olmayıp peygamberler Hagay, Zeharya ve Malahi tarafından öngörül-müş geleneksel bir uygulamadır. Bu peygamberler "*Neviim Aharonim*" (son peygamberler) olarak adlandırılırlar, çünkü gerçekten de en son peygamberler onlardı.

Netsivin'den Yeruşalayim'e Kadar (devam)

"Kuyrukyağının bütünüyle *Mizbeah*'ın üzerinde yakılması gerekir ve kimsenin bu kısmı yeme yetkisi yoktur!"

Ama adam inat ediyordu. "Ben de tıpkı sizin gibi bu *korban*ın bedelini ödedim ve hakkım olanı istemem gayet doğal. Bu sefer, daha önce hiçbir zaman almadığım seçkin kuyrukyağı kısmını

talep ediyorum!"

Grubun mensupları kulaklarına inanamıyorlardı ve adamın sözlerinin ne manaya geldiğini anlamaya çalıştılar. "Sana bir Yahudi'nin kuyrukyağını yemesinin serbest olduğunu kim söyledi?" diye sordular yabancıya merakla.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
113'te

Aşer Kideşanu Bemitsvotav

Yaprak
46

Sukot bayramı gecesı herkes heyecan içinde *sukaya* girer ve *kiduşun* ardından “*Baruh Ata AD... E-lokenu Meleh Aolam, Aşer Kideşanu Bemitsvotav, Vetsivanu Leşev Basuka*” (bizi emirleriyle kutsayan ve bize *sukada* oturmayı emreden...) *berahasını* söyler.

Bu *berahayı* sadece *sukaya* ilk girdiğimizde değil, bayram boyunca ekmek yemek üzere *sukaya* her girişimizde tekrar söylememiz gerekir. *Arbaat A-Minim*’i elimize alma *mitsvasını* yaptığımız zaman da benzer şekilde “*Baruh Ata AD... E-lokenu Meleh Aolam, Aşer Kideşanu Bemitsvotav Vetsivanu Al Netilat Lulav*” (...bize *lulavı* ele almayı emreden...) *berahasını* söyleriz. Bu *beraha* da yalnız ilk gün değil, bayram boyunca her gün bir kez olmak üzere *mitsvayı* yapmadan önce söylenir.

Şimdi hemen soracaksınız: “Bir dakika! Yukarıda Tora’ya göre Bet-Amikdaş’ın dışında *lulav mitsvasının* bayramın sadece ilk günü için olduğunu öğrenmiştik. Öyleyse diğer günlerde nasıl olur da “*Vetsivanu*” (*bize... emreden*) diyebiliriz? Bu günlerde *lulav* tutmayı bize Tanrı mı emretmiştir ki?! Daha önce bunun **Hahamlarımızın** emri olduğunu gördük!

Bunun cevabı çok basit. Kutsal ve Mübarek Tanrı, Tora uzmanı olup Moşe Rabenu’dan başlayarak her nesilde yetkilendirilen hahamları dinlememizi emretmiştir. Hahamlarımız da *Arbaat A-Minim*’i bayramın tüm günlerinde elimize almamızı emretmişlerdir. Böylece *berahayı* söylerken, “Tanrı’nın, bize *Arbaat A-Minim*’i ele almamızı emreden Hahamlarımızı dinlemeyi emrettiğini” kastetmekteyiz.

Şeeheyanu Berahası

Yaprak
47

Yeni bir bayram geldiğinde “*Baruh... Şeeheyanu Vekiyemanu Veigianu Lazeman Aze*” *berahasını* söyleriz. Bu *berahayla*, bize hayat veren ve bizi bu bayrama eriştiren Tanrı’ya şükranlarımızı sunarız.

“*Şeeheyanu*” *berahasını* *kiduşun* içinde söyleriz. Ama bu *berahayı* *kiduşa* söylemeyi unutan biri daha sonra da söyleyebilir.

Şimdi önemli bir noktaya dikkat edin! Sukot bayramında “*Şeeheyanu*” *berahasını* iki kez söyleriz.

Neden mi? Çünkü bu bayrama özgü iki *mitsvamız* var. Bunlardan biri *suka mitsvası*, ikincisi de *Arbaat A-Minim mitsvası*. Bu nedenle gece ilk kez *sukaya* girdiğimizde *kiduş* sırasında “*Şeeheyanu*” *berahasını* söylerken, bu *berahayı* ertesi sabah ilk kez *Arbaat A-Minim mitsvasını* yerine getirirken de bir kez daha söyleriz.

Acaba “*Şeeheyanu*” *berahası* her gün tekrar söylenir mi? Hayır! Neden? Çünkü Sukot bayramının tüm günleri uzun, tek bir bayramı oluşturur ve bayramın ilk gecesinde söylenen “*Şeeheyanu*” *berahası*, diğer tüm günleri kapsar. [Diaspora’da “*Şeeheyanu*” *berahası* ikinci gece de söylenir.]

Buna karşılık Sukot bayramı sona erip Şemini Hag Aatseret bayramı gelince tekrar “*Şeeheyanu*” *berahasını* söyleriz, çünkü bu, Sukot’tan hemen sonraya rastlamasına rağmen, kendi başına, Sukot’tan farklı bir bayramdır.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Birinci Nesil Amoraim

İlk *Amoraim* neslinde Erets-Yisrael’e çıkmış olan Babilli bir Hahamdır. Rabi Hiya ve Rabi Şimon ben Lakonya’nın öğrencisidir. Rabi Hanina bar Hama ve Rabi Yeoşua ben Levi gibi Erets-Yisrael’in büyük *Amoraların* yanında öğrenim görmüştür. Kendi neslinde *agada* (Tora’nın kanuni

olmayan öğretileri) alanında en büyük hahamlardan biri olarak kabul edilir. İkinci *Amoraim* nesline mensup olan öğrencisi Rabi Şemuel bar Nahman onun adıyla birçok *alaha* aktarmıştır. İkinci nesil *Amoraların* en büyüğü olan Rabi Yohanan kendisinden “*Haverenu*” (arkadaşımız) diye bahsederdi.

Rabi
Yonatan
(ben Elazar)

Nisuh A-Mayim Mitsvası

Yaprak
48

Neseh veya çoğul olarak *nesahim* nedir biliyor musunuz?

Bet-Amikdaş'ta *korban* yapıldığı sırada, *Mizbeah*'ın üzerindeki bir çanağa şarap dökülürdü. *Mizbeah* üzerinde yapılan bu şarap dökme işlemine "*neseh*" [veya "*nisuh*"] adı verilir.

Bu yaprakta, sadece Sukot bayramında yapılan özel bir *neseh* işlemini öğreniyoruz. Sukot günlerinde sabaha karşı Koenler Bet-Amikdaş'tan çıkarlar ve Yeruslayim şehrinin bitişiğinde bulunan Şiloah pınarına doğru yönelirlerdi. Pınara geldiklerinde orada özel kapların içine su çekerler ve ardından bu kaplarla geri dönerek "*Şaar A-Mayim*" (su kapısı) adı verilen kapıdan Bet-Amikdaş'a girerlerdi.

Sizce bu kapıya neden "*Şaar A-Mayim*" adı verilmiş olabilir? Tabii ki, Koenlerin, ellerinde su dolu kaplarla içeri girerken kullandıkları kapı bu olduğu için!

Daha sonra Koenler, *Mizbeah*'ın üzerinde bulunan iki çanaktan birine bu suyu, diğerine de normal *neseh* işlemlerinde kullanılan şarabı dökerlerdi. Bu çanakların dipleri delikti ve içlerine dökülen sıvı bu deliklerden çıkan kanallar yoluyla toprağın derinliklerine kadar inerdi.

Şarapla yapılan *neseh* işlemi her gün yapılırdı. Ama su ile yapılan *neseh* sadece Sukot bayramına özel bir işlemdi. Bu işleme "*Nisuh A-Mayim*" adı verilir (ayrıca bkz. sayfa 148).

Tsedaka ve Gemilut Hasadim

Yaprak
49

Rabi Elazar şöyle dedi: İhtiyaç sahiplerine *tsedaka* vermek o kadar önemli bir *mitsvadır* ki, Kutsal ve Mübarek Tanrı bunu, Bet-Amikdaş'ta *korban* yapma *mitsvasından* bile daha önemli sayar!

Tsedaka mitsvası nasıl yerine getirilir? Parayla.

Rabi Elazar ayrıca şöyle dedi: *Gemilut hasadim* (iyilikseverlik davranışları) *mitsvasını* yerine getirerek insanlara yardımcı olan kişi, *tsedaka mitsvasından* bile daha büyük bir *mitsvayı* yerine getirmiş olur. Zira *gemilut hasadim* yapan kişi bu *mitsvayı* kendi bedeniyle yapmaktayken, *tsedaka mitsvasını* yapan kişi bunu para vererek yapmaktadır.

Gemilut hasadim mitsvası nasıl yerine getirilir? Örneğin gelin ve damatları neşelendirerek, ihtiyacı olan kimselere yardım ederek, hatta ölen bir kişinin ardından övgülü konuşmalar yapıp onu toprağa vererek.

Gemara'dan öğrendiğimiz bir başka konu da "*Torat Hesed*" (iyilik/şefkat Tora'sı) kavramıdır.

Nedir "*Torat Hesed*"? Eğer bir kişi Tora'yı, Tora hakkında çok şey bilme ve bu sayede daha sonra başka insanlara da öğretebilme amacıyla öğreniyorsa, bu *Torat Hesed*, yani "iyilik Tora'sı"dır, çünkü bu kişi, öğrendiği Tora'yla başkalarına da iyilik etmektedir.

MASEHET SUKA
PEREK 5:
EHALİL

Moşe Rabenu'nun Yaptığı Flüt

Yaprak

50

Bet-Amikdaş'ta çok sayıda "kele şaret" vardı.

"Kele şaret", yani "hizmet araçları", Bet-Amikdaş'ta Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın huzurunda gerçekleştirilen hizmet ve ibadet işlemlerinde kullanılan eşya ve araçlardır. Örneğin altın menora, şulhan lehem apanim (bkz. sayfa 72-73), korbanların kanını almakta kullanılan kaplar vb.

"Kele şaret" hangi hammaddeden yapılırdı?

Rabi'ye göre, Tora'nın pasuklarından, bunların ahşap değil, yalnızca metalden yapılabileceğini öğrenmekteyiz, çünkü metal, ahşaptan daha önemli sayılır.

Buna rağmen, Kutsal Mekân'da tahtadan yapılmış bir alet vardı. Bu, Moşe Rabenu'nun yapmış olduğu ve korbanlar gerçekleştirildiği sırada Levilerin çaldığı bir flüttü.

Acaba Moşe neden bu flütü de metalden yapmamıştı?

Çünkü metalden yapılmış bir flüt, ahşap bir flütün çıkardığı kadar hoş bir ses çıkarmaz.

Gemara'nın anlattığına göre, bir keresinde bir kral, bu ahşap flütü altınla kaplamaya karar vermişti. Ama kaplama, flütün güzel melodisini bozunca, kral tekrar kaplamanın çıkarılmasını emretmiştir.

Simhat Bet Aşoeva

Yaprak

51

Sukot bayramında yapılan neşeli kutlamalara "Simhat Bet Aşoeva" adı verilir.

Bu sözlerin anlamı nedir?

Yukarıda Sukot bayramına özgü "Nisuh A-Mayim" mitsvasını öğrenmiştik.

Bu mitsva için kullanılan suyun Şiloah pınarından çekilmesi büyük bir sevinç içinde gerçekleştirilirdi. Peygamber Yeşayau'nun söylediği gibi: "**Sevinçle su çekin kurtuluş pınarlarından**" (Yeşayau 12:3). Leviler, Bet-Amikdaş'taki Nikanor kapısının (bkz. sayfa 53) önündeki merdivenlerde durarak, arp, lir, zil, borazan ve başka müzik aletleri çalardı. Yisrael'in büyükleri, hahamlar ve tsadikler, ellerinde yanan meşalelerle dans ederler, bunları havaya atıp tutarlar ve Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya övgü dolu şarkılar söylerlerdi.

Bu neşeli kutlamalara "Simhat Bet Aşoeva", yani "su çekme yerindeki sevinç" adı verilmesinin sebebi, kutlamaların, Nisuh A-Mayim mitsvasını yerine getirmek üzere pınardan su çekilmesinin şerefine yapılıyor olmasıydı.

Kim Kimdir?

Babil'deki İkinci Nesil Amoraim

Hayatından Kesitler

İkinci Amoraim neslinde Babil'de yaşamış bir Amora'dır. Kırk yıllık bir süre boyunca Sura'daki yeşivanın başkanlığını yürütmüştür.

Babil'de doğmuştur. Babil'deki en köklü ailelerden olan Roş A-Gola'nın (Babil'deki Yahudilerin siyasi lideri) ailesine mensuptur. [Bazılarına göre, Tannaim ile Amoraim arasındaki geçiş döneminde yaşamış ve aynı zamanda Roş A-Gola görevinde bulunmuş

olan Amora Rav Una'nın torunudur.]

Sura'daki yeşivada öğrenim görmüştür ve Rav'ın hem başlıca hem de en sevdiği öğrencisiydi. Hocası Rav ona bir sevgi sıfatıyla "Aba" diye hitap ederdi. Rav aynı zamanda onu alaha kararları verme yetkisiyle de donatmıştır.

Rav Una ayrıca, Neardea'da [birinci, Babilli] Rav Asi ve Şemuel'den de Tora öğrenmiştir.

Rav Una

Yetser Araya Nasıl Üstün Gelebiliriz?

Yaprak

52

Bu yaprakta *yetser ara* ve onunla nasıl başa çıkabileceğimiz hakkında bilgi almaktayız.

Gerçekten de *yeter ara*, yani insanın kötü eğilimi, onu günah işlemeye sevk eder. Onun bu etkisinden kurtulmak için ne yapılabilir?

Kutsal *Amora* Rav Asi, *yetser aradan* fazlasıyla sakınmamız gerektiğini belirtir. *Yetser ara* insana ilk kez geldiği zaman ona üstün gelmek zor değildir, çünkü insan temiz bir ruha sahiptir ve günah işlemeye alışık değildir. Ama eğer *yetser arayı* dinler ve bir günah işlerse, bunu başka günahlar da takip edecek, *yetser araya* karşı gelmek bu kişi için gittikçe güçleşecek ve sonunda çok sayıda günah işlemeye açık bir duruma gelecektir.

Peki, *yetser araya* üstün gelmeyi zor bulan bir kişi ne yapmalıdır? *Gemara* şöyle demektedir: Her Yahudi, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın *yetser araya* göğüs germemiz için bize yardım etmeye istekli olduğunu bilmelidir. Eğer Tanrı bir Yahudi'nin *yetser araya* karşı gelmeye gayret ettiğini görürse, hemen ona yardımcı olacaktır. Tek yapmamız gereken, denemek, gayret etmek ve çabalamaktır. O zaman Kutsal ve Mübarek Tanrı da *yetser araya* üstün gelmesine yardım edecektir.

Gemara ayrıca *yetser aranın* asla yenemeyeceği bir şey olduğunu da söylemektedir: “Tora öğrenimi”. Eğer Tora öğrenmeye oturursak, *yetser ara* hemen ortadan kaybolacaktır!

Sukot Bayramında Neden Pek Uyumazlardı?

Yaprak

53

Bu yaprakta Rabi Yeoşua ben Hananya'nın sözlerini öğreniyoruz. Rabi Yeoşua, Sukot bayramında Bet-Amikdaş'ta neler olup bittiği hakkında harika şeyler anlatmıştır.

“Sukot bayramında neredeyse hiç uyumazdık! Sabah erkenden, gündelik *Tamid-korbanı* (bkz. sayfa 22) yapılırken Bet-Amikdaş'a gelirdik. Ardından sabah *tefilasını* (*şahrit* duası) söyledik. Bundan sonra bayram nedeniyle *Musaf-korbanı* (bkz. sayfa 22) gerçekleştirilirdi ve onun ardından *musaf* duasını ederdik.

“Oradan *bet midraşa* gidip kutsal Tora öğrenimimizi gerçekleştirirdik.

“Daha sonra bayramın onuruna yiyip içerdik. *Minha* duasını ettikten sonra akşam üstü gerçekleştirilen ikinci *Tamid-korbanı* yapılırdı. O saatten itibaren gece boyunca sabaha kadar *Simhat Bet Aşoeva*'da dans edip neşelenirdik!”

Peki, ne zaman uyurlardı?

Gemara'ya göre, *Simhat Bet Aşoeva*'da dans ederlerken, ara sıra kafalarını yanlarında dans eden kişinin omzuna yaslayıp kısa bir süre kestirirlerdi!

Netsivin'den Yerusalayim'e Kadar (devam)

“Rabi Yeuda ben Betera söyledi bana bunu” diye cevap verdi adam muzaffer bir edayla. Büyük hahamın adını duyduklarında artık isteğini kabul edeceklerinden emindi!

Grup üyeleri kendi aralarında istişarede bulundular ve Rabi Yeuda

ben Betera gibi çok büyük bir hahamın, tümüyle *Mizbeah*'ta yakılması gereken bir kısmın yenebileceğini söylemesi karşısındaki hayretlerini ifade ettiler.

İşin içinde başka bir meselenin olduğunu anlamışlardı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
119'da

Bet-Amikdaş'ta Borazan Sesleri

Yaprak

54

Şabat, bayram ve *Roş Hodeş* günlerinde Bet-Amikdaş'ta *Musaf-korbanları* gerçekleştirilirken borazan çalma şeklinde özel bir *mitsva* vardır. *Tamid-korbanları* gerçekleştirildiği sırada Leviler günün şarkısını söylerken de borazan çalınırdı. *Gemara*'nın söylediğine göre, Bet-Amikdaş'ın kapılarını açtıkları zaman da borazan çalarlardı.

Şabat arifesinde de Bet-Amikdaş'ta birkaç kez borazan çalınırdı.

Neden?

İlk borazan seslerinin amacı, tarlalardaki çalışmaları sona erdirmeye, dükkânları kapatma ve kutsal Şabat günü onuruna pişirilecek yemekleri hazırlama vaktinin geldiğini hatırlatmaktır.

Daha sonra Şabat'ın başlamasına yakın bir saatte, kutsal Şabat'ın başlamak üzere olduğunu ve *melaha* yapmanın birazdan yasak hale geleceğini duyurup bildirmek için de borazan çalınırdı.

Sukot bayramında, *Nisuh A-Mayim* işlemi için su çekmeye çıktıkları ve şarkılar eşliğinde bu sularla Bet-Amikdaş'ın kapılarına geri geldikleri zaman da borazan çalarlardı.

Kral ve Sevddiği Dostunun Özel Ziyafeti

Yaprak

55

Sukot bayramının yedi günü boyunca Bet-Amikdaş'ta toplam yetmiş boğa *korban* edilirdi!

İlk gün 13, ikinci gün 12, üçüncü gün 11, dördüncü gün 10, beşinci gün 9, altıncı gün 8 ve yedinci gün de 7 boğa olmak üzere toplamda 70 boğa *korban* edilirdi. *Gemara* bu yetmiş boğanın, yetmiş dünya ulusunun günahları için kefareti sağladığını söylemektedir. Rabi Yohanan, yabancı ulusların Bet-Amikdaş'ı yıkmakla kendileri adına ne büyük bir kayba sebep olduklarının farkında bile olmadıklarını söyler. Zira Bet-Amikdaş olmayınca, onların günahları için kefareti sağlayan bu yetmiş boğa *korbanı* da yapılamamaktadır.

Sukot bayramının son gününün bitimiyle başlayan Şemini Hag Aatseret bayramında ise sadece tek bir boğa *korbanı* yapılırdı. Bu boğa Yisrael halkı içindi.

Gemara bu konuda bir misal vermektedir: Bir kral kullarına “Bana çok kişinin katılacağı büyük bir ziyafet hazırlayın” der. Daha sonra en yakın dostuna “Gel seninle baş başa küçük bir ziyafet yapalım ve birlikte neşelenelim” der.

Kutsal ve Mübarek Tanrı da Yisrael halkına böyle demiştir: “Şemini Hag Aatseret'te Bene-Yisrael için yalnızca tek bir boğa *korbanı* yapın, çünkü Bene-Yisrael Benim yakınımıdır.”

Bıçakları Koydukları Pencere

Yaprak

56

Sevgili çocuklar!

Masehet Suka'nın son yaprağına gelmiş bulunuyoruz. Bu yaprakta Moşe Rabenu'nun Koenleri “*mişmarot*” adı verilen vardiya gruplarına böldüğünü öğreniyoruz. Her *mişmar* Bet-Amikdaş'ta bir hafta boyunca görev yapardı (bkz. sayfa 40).

Mişna, Bet-Amikdaş'ın duvarında çok sayıda pencere olduğunu ve her *mişmara*, *korbanları* kesmekte kullandıkları bıçakları yerleştirmek üzere birer pencere tahsis edildiğini anlatmaktadır. Bu bıçakların, bozulmamaları ve keskinliklerini tek bir noktada bile kaybetmemeleri için özenle korunmaları gerekiyordu. *Mişna* ayrıca Hahamların bir *mişmarı* cezalandırarak onlara tahsis edilen pencereyi kapattıklarını ve bu nedenle söz konusu *mişmarın*, bıçaklarını başka bir *mişmarın* penceresine koyabilmek için izin almak durumunda kaldığını anlatmaktadır.

Hahamlar bu *mişmarı* neden cezalandırmışlardı? Çünkü o *mişmara* mensup Koenlerden birinin Miryam adında bir kızı vardı ve bu kız bir keresinde *Mizbeah*'a hakaret anlamına gelen bir davranışta bulunmuştu.

Hahamlar, bir Koen'in kızının, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın Evi olan Bet-Amikdaş'a karşı böylesine küstahça davranmasının mutlaka, babasının da Bet-Amikdaş'ın onurunu hafifsettiğine tanık olmasından kaynaklandığına hükmetmişlerdir. Dolayısıyla, aralarında böyle bir Koen olduğu için tüm *mişmarı* cezalandırmışlardır.